

Nr 86

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att investeringsramen för vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. för nästa budgetår fastställs till 65 000 000 kr. Med hänsyn till beräknad behållning på anslaget vid ingången av budgetåret 1964/65 uppgår anslagsbehovet till 48 000 000 kr.

Vidare föreslås under anslaget Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna en medelsanvisning av 13 300 000 kr. Däri ingår medel för att kunna utnyttja gamla lasarettet i Sollefteå för vård av psykiskt efterblivna patienter med vissa särskilda handikapp.

I propositionen föreslås också, att vissa markområden vid Mariebergs sjukhus försäljes till Kristinehamns stad. Därjämte förordas, att föreningen Ervallahemmet erhåller ett räntefritt lån på 80 000 kr. för vissa byggnadsarbeten.

Slutligen redovisas i propositionen förslag till riktlinjer för den fortsatta dispositionen av kustsanatoriet Apelviken.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari
1964.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, vissa frågor inom *mentalsjukvården m. m.* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan (bil. 7 s. 215 och 403) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnena, för budgetåret 1964/65 beräkna följande anslag, nämligen till Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna ett förslagsanslag av 11 300 000 kr. och till Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. ett investeringsanslag av 50 000 000 kr. Hithörande frågor torde nu få tas upp till fortsatt behandling.

Vidare har medicinalstyrelsen i skrivelser den 5 mars 1963 och den 21 februari 1964 hemställt om bemyndigande att till Kristinehamns stad överlåta vissa markområden, som disponeras av Mariebergs sjukhus. Därjämte har föreningen Ervallahemmet i skrivelse den 11 oktober 1963 anhållit, att föreningen måtte beviljas ett statligt lån på 80 000 kr. för vissa tillbyggnadsarbeten. Slutligen har utredningen rörande den framtida användningen av kustsanatoriet Apelviken den 31 oktober 1963 framlagt sina förslag. Även de nu nämnda frågorna torde få upptas till behandling i detta sammanhang.

I. Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.

Framställning av mentalsjukvårdsberedningen

I skrivelse den 13 december 1963 erinrar *mentalsjukvårdsberedningen* beträffande nya mentalsjukhus om att vid Mellringe sjukhus slutbesiktigats 420 platser i december 1962 och 300 platser i december 1963. Sjukhuset har under år 1963 belagts med ca 260 patienter och beräknas vara helt belagt hösten 1964. Hälsinge sjukhus i Bollnäs har under år 1963 belagts med ca 240 patienter och beräknas vara helt iordningställt och fullbelagt hösten 1964. Byggnadsarbetena vid det nya sjukhuset i Sala torde vara slutförda

inom sådan tid, att sjukhuset kan tas helt i bruk under år 1964. Karsuddens sjukhus i Katrineholm beräknas vara färdigställt och utrustat hösten 1964.

Utredningsarbete pågår för de tidigare i princip beslutade sjukhusen i Danderyd, Huddinge, Norrtälje, Nyköping, Värnamo, Varberg och Gällivare.

Vårdenheten för höggradigt psykiskt efterblivna barn vid Vipeholms sjukhus är i huvudsak färdigställd och kommer att beläggas under första kvartalet 1964. Uppförandet av de nya vårdenheterna för mentalt sjuka barn och ungdomar vid Ulleråkers resp. S:t Lars' sjukhus avses att påbörjas våren 1964.

Vad angår de befintliga sjukhusen pågår i samråd med vederbörande landsting en allmän översyn av tidigare upprättade planer för sjukhusens upprustning. Dessa planer omfattar bl. a. erforderliga åtgärder beträffande sjukhusens kraftförsörjning och distributionen inom sjukhusen av elektrisk kraft. I syfte att erhålla en för varje utbyggnadsfas anpassad upprustning upprättas vid genomförandet av angivna planer kontinuerligt detaljplaner för de elektriska arbetena.

Beträffande de i investeringsplanen för budgetåren 1962/63 och 1963/64 angivna kostnadsramarna (bilaga till prop. 1963: 63) föreslår beredningen vissa förändringar, beroende på dels den allmänna byggnadskostnadsstegringen, som under budgetåret 1962/63 uppskattats till ca 4 procent, och dels vissa andra orsaker, för vilka redogöres närmare i det följande. För ett flertal objekt redovisas dock oförändrad och i några fall en sänkt kostnadsram. Vidare har ett fyrtiotal byggnadsobjekt slutredovisats per den 30 juni 1963 med en sammanlagd förbrukning, som med 1 335 000 kr. understiger för dessa arbeten tillgängliga kostnadsramar.

Beträffande vissa byggnadsobjekt, som planeras att påbörjas under budgetåret 1964/65, avser beredningen att — så snart kostnadsberäkning baserad på huvudhandlingar föreligger — redovisa vederbörande ärenden i sådan ordning, att proposition kan avges till höstriksdagen 1964 beträffande kostnadsramarna. För dessa objekt har i beredningens förslag till investeringsplan inte redovisats någon kostnadsram per den 1 juli 1963 utan endast den för budgetåret 1964/65 uppskattade medelsförbrukningen.

Kostnaderna för de i förslaget till investeringsplan redovisade byggnadsföretagen grundar sig på prisläget den 1 juli 1963.

Beredningen beräknar en medelsförbrukning för budgetåren 1963/64 och 1964/65 av ca 70,5 resp. 65 milj. kr. På grundval av nu föreliggande projekteringsplaner kan vidare för budgetåren 1965/66, 1966/67 och 1967/68 beräknas förbrukningar om 50, 70 resp. 85 milj. kr. Den beräknade nedgången i medelsförbrukningen under budgetåren 1964/65 och 1965/66 sammanhänger med viss fördröjning i projekteringsarbetet. Det har således inte kunnat undvikas, att den numera tillämpade projekteringsordningen medfört tidsförskjutning i fråga om byggnadsarbetenas påbörjande. Vidare har inför den

väntade huvudmannaskapsreformen ett intensifierat samråd med vederbörande landsting medfört en viss omgång i projekteringsarbetet.

Mentalsjukvårdsberedningen har sedermera överlämnat kostnadsberäkning beträffande den planerade vårdenheten vid S:t Lars' sjukhus för mentalt sjuka barn och ungdomar samt framlagt förslag till avtal med Lunds stad angående förvärv av mark för nämnda vårdenhet.

De individuella förslag till om- och nybyggnadsåtgärder, som framlägges i det följande, ansluter i huvudsak till uppdragna riktlinjer i planerna för resp. sjukhus och ingår därvid som ett led i planernas fortsatta genomförande.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala

Vårdpaviljong MK 76

Enligt den av 1961 års riksdag (prop. 66; SU 60; rskr. 182) godkända planen för sjukhusets upprustning skall en ny vårdpaviljong (MK 76) med 60 vårdplatser uppföras.

Genom beslut den 21 september 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt beredningen och byggnadsstyrelsen att utföra projektering fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar av ifrågavarande paviljong.

Paviljongen avses att uppföras i två våningar om vardera 30 platser och förläggas inom sjukhusets norra område, väster om paviljong M 66. Paviljongen kommer att anslutas till befintligt transportkulvertsystem.

Arbetena torde kunna påbörjas våren 1965 och vara slutförda våren 1966. Enligt nu föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga huvudhandlingar jämte tillförlitlig kostnadsberäkning, innefattande även yttre arbeten. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelförbrukning av 600 000 kr.

Vattenförsörjning

De i sjukhuset ingående byggnaderna kan f. n. inte beredas erforderligt vattentryck. Detta gäller framförallt inom den södra delen av sjukhuset, där vatten tidvis icke alls kan tappas i byggnadernas övre våningar. Vidare är vattenledningarna mellan grundvattentäkten och vattentornet förslitna och underdimensionerade i förhållande till sjukhusets nuvarande och framtida vattenbehov. För att avhjälpa dessa brister har det befunnits ekonomiskt mest fördelaktigt att vidta följande åtgärder.

En tryckstegringsstation anordnas invid vattentornet. Denna skall betjäna samtliga byggnader inom sjukhusområdet med undantag av beslutat medicinskt centrum, vilket av tekniska skäl projekteras med särskild tryckstegringsanläggning. Beträffande ledningssystemet anlägges ny ledning från grundvattentäkten till vattentornet. Dessa anordningar beräknas under normala förhållanden säkra för sjukhusets drift erforderlig vattenmängd. För

att kunna tillgodose sjukhusets behov av vatten vid temporärt uppehåll i vattenproduktionen erfordras en vattenreserv. För detta ändamål bör en förbindelseledning anslutas till Uppsala stads ledningssystem via vattennätet inom Upplands signalregementes område. Såväl fortifikationsförvaltningen som Uppsala stad har medgivit, att en sådan anslutning får komma till stånd.

Arbetena torde kunna utföras under nästa budgetår. Enligt föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga på grundval av huvudhandlingar upprättad tillförlitlig kostnadsberäkning. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 400 000 kr.

Elarbeten

Elanläggningarna inom panncentralen matas f. n. med växelström från transformatorstation. I samband med vissa beslutade moderniseringsarbeten och övergång till oljeeldning skall spänningen ändras till 380/220 V. För anskaffande av nya transformatorer jämte anordningar för huvudfördelning för denna högre spänning samt omläggning av befintliga installationer beviljades för budgetåret 1962/63 ett anslag av 40 000 kr.

En del av ställverket måste bytas ut helt i samband med installation av viss ny apparatur. I anslutning därtill erfordras utbyte av vissa högspänningskablar. Den med anledning av beredningens anslagsäskanden för budgetåret 1962/63 beslutade lågspänningsfördelningen avsågs till en början utföras gjutgodskapslad. Med hänsyn till den numera beräknade belastningen på fördelningscentralen synes dock centralen böra utformas såsom öppet ställverk.

Utöver nu angivna, för nästa budgetår erforderliga åtgärder, skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles förutom installation av reservkraftaggregat befintligt högspänningsställverk i sin helhet utbytas, manöveranläggning för fläktar och pumpar anordnas samt ytterbelysningen kompletteras.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder har beräknats till 75 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

Sundby sjukhus vid Strängnäs

Vårdpaviljong M 5, ombyggnad

Enligt den av 1962 års riksdag (prop. 76; SU 129; rskr. 297) godkända planen för sjukhusets upprustning skall vårdpaviljong M 5 upprustas till att i huvudsak motsvara nutida vårdstandard.

Genom beslut den 11 maj 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt beredningen att utföra projektering fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar av ifrågavarande upprustningsföretag.

Paviljongen är uppförd i två våningar med 47 resp. 42 vårdplatser. Enligt upprättat förslag till ombyggnad kommer den att inrymma två avdelningar med vardera 32 platser. Avdelningarna går att uppdelas i vårdgrupper om 16 platser. Förslaget innebär därjämte i huvudsak, att hiss installeras samt att det interna kommunikationssystemet i övrigt ges en ändamålsenlig utformning.

Kostnaderna för ombyggnaden har på grundval av upprättade huvudhandlingar beräknats till 1 575 000 kr., varav för yttre arbeten ca 60 000 kr. Arbetena avses bli påbörjade nyåret 1965 och vara slutförda nyåret 1966. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelförbrukning av 800 000 kr.

Elarbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset från Älvkarleby kraftverk. Inmatning sker vid en spänning av 6 kV via en servicekabel från kraftleverantörens sekundärstation på Tosterön till sjukhusets mottagningsstation. Då den nuvarande mottagningsstationen vid gamla panncentralen och understationen vid paviljong M 2 inte medger erforderlig utökning bör anordnas en ny friliggande mottagningsstation vid paviljong M 2 samt en ny understation intill byggnad V 2. Samtidigt erfordras komplettering av distributionsnätet med bl. a. ringkabelsystem för paviljonger. Den i paviljong K 12 befintliga understationen, vilken är otidsenlig, kan härvid slopas.

Enligt upprättad vägplan för sjukhusområdet blir det nödvändigt att företa ändringar och utökningar av ytterbelysningen. Nya armaturer bör utföras för kvicksilverlampor. Vid infartsvägen till sjukhuset bör nya stolpar med belysningsarmatur i enlighet med det av vederbörande kommun i övrigt tillämpade systemet uppsättas. Dessa arbeten jämte vissa kabelnedläggningar bör utföras i samband med beslutade vägändringar och beläggningar.

Utöver nu angivna, för budgetåren 1964/65 och 1965/66 erforderliga åtgärder, skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles manöveranläggning för fläktar och pumpar anordnas.

Enligt föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga på grundval av huvudhandlingar upprättad tillförlitlig kostnadsberäkning beträffande nu aktuella åtgärder. I investeringsplanen bör redovisas en för budgetåret 1964/65 uppskattad medelförbrukning av 600 000 kr.

Ryhovs sjukhus i Jönköping

Rivning av vårdpaviljong K 2

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1961 års riksdag (prop. 66; SU 60; rskr. 182), att en ny vårdpaviljong, MK 3, skulle uppföras vid sjukhuset. I samband med anslagsäskandena hade beredningen anmält, att den intill platsen för den nya paviljongen belägna paviljongen K 2 skulle

planenligt rivnas, så snart den nya paviljongen tagits i bruk. Den nya paviljongen beräknas vara uppförd våren 1964 och beläggningen torde kunna påbörjas sommaren samma år. I anslutning härtill bör rivning av paviljong K 2 ske hösten 1964. På platsen för sistnämnda paviljong skall i ett senare skede planenligt ett nytt medicinskt centrum uppföras i direkt anslutning till den nya paviljongen.

Kostnaderna för angivna rivningsarbeten har beräknats till sammanlagt 250 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

Elarbeten

Vid sjukhuset pågår arbeten med omläggning av distributionsspänningen. För två tidigare etapper beviljades dels för budgetåret 1961/62 anslag med 30 000 kr. för provisoriska åtgärder i transformatorstationen jämte huvudkablar m. m. för spänningsomläggning, avseende paviljonger inom södra sjukhusområdet, dels för budgetåret 1963/64 310 000 kr. för spänningsomläggning för byggnader inom områdets centrala och västra delar ävensom för ombyggnad av transformatorfack, komplettering av högspänningsställverk och installation av ett nytt lågspänningsställverk.

I samband med planerade rivningar för nybyggnad för kök, arbetsterapi, administration och medicinskt centrum måste vissa 220 V kablar slopas och i stället nya 380 V kablar förläggas med annan sträckning. Därvid måste också spänningsomläggning verkställas beträffande vissa äldre byggnader (E 2, E 4, M 2 och V 2).

Befintlig transformator i understationen intill byggnad B 7 är fullbelastad och måste utbytas mot ny transformator med ökad effekt. En ny transformatoriosk måste härvid uppföras. Vidare måste den matande högspänningskabeln ersättas av ny kabel med annan sträckning med hänsyn till vissa aktuella rivningsarbeten. Utöver nu angivna, för nästa budgetår erforderliga arbeten skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles servis samt manöveranläggning för fläktar och pumpar komma till utförande. Vidare skall ytterbelysningen kompletteras.

De sammanlagda kostnaderna för under nästa budgetår aktuella åtgärder, inkl. grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar, har beräknats till 175 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

S:t Sigfrids sjukhus i Växjö

Elarbeten

För att möjliggöra dels distribution av reservkraft till gamla panncentralen, dels vissa belysningsförbättringar vid renoveringen av vissa vårdpaviljonger bör nya kablar för 380/220 V nedläggas inom sjukhusområdet. I samband med nämnda arbeten bör även mätutrustning för sjukhusets kontroll

av uttagen effekt och energi installeras i mottagningsstationen i den nya panncentralen.

Utöver nu angivna, för budgetåren 1964/65 och 1965/66 erforderliga åtgärder, skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles spänningsomläggning för återstående byggnader utföras, manöveranläggning för fläktar och pumpar anordnas, befintliga understationer i K 36 och E 25 utgå och ersättas med nya samt ytterbelysningen kompletteras.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder, inkl. grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar, har beräknats till 125 000 kr. I investeringsplanen bör redovisas en för budetåret 1964/65 uppskattad medelsförbrukning av 75 000 kr.

S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

Panncentralen, kompletterings- och rationaliseringsåtgärder

Sjukhusets panncentral, som uppfördes år 1957, är i gott skick. För att tillgodose förutsett ökat värmebehov på grund av den fortsatta upprustningen måste emellertid en ny oljeeldad varmvattenpanna med samma kapacitet som de befintliga pannorna installeras. För ändamålet finns plats reserverad. I övrigt bör i anslutning till panninstallationen komplettering och ändring av rörledningar, armatur och expansionsanordningar m. m. vidtagas. I syfte att skydda pannorna mot svavelsyreangrepp från oljeeldningen bör anläggningen vidare förses med en Dolomit-doseringsapparat. I samband med nämnda arbeten bör den manuella värmeregleringen ersättas med variatorstyrd värmereglering och ångpannorna förses med torrkokningsskydd ävensom oljebrännarna förses med punktjusteringsapparater.

Kostnaderna för angivna åtgärder har beräknats till sammanlagt 220 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

Rivning av vårdpaviljong M 2

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1960 års riksdag (prop. 93; SU 82; rskr. 208), att en ny vårdpaviljong, MK 1, skulle uppföras vid sjukhuset. Ett i anslutning till beredningens anslagsäskanden för budgetåret 1961/62 redovisat reviderat program för paviljongens planläggning och utformning godkändes av 1961 års riksdag (rskr. 182). I samband med sistnämnda anslagsäskanden anmälde beredningen, att den intill platsen för den nya paviljongen belägna paviljongen M 2 skulle planenligt rivras, så snart den nya paviljongen tagits i bruk. Arbetena med uppförandet av den nya paviljongen beräknas vara slutförda i början av år 1964 och beläggningen torde kunna påbörjas våren samma år. I anslutning härtill bör rivningsarbetena beträffande paviljong M 2 företagas hösten 1964. På platsen för sistnämnda paviljong skall i ett senare skede planenligt nytt medicinskt centrum uppföras i direkt anslutning till den nya paviljongen.

Kostnaderna för angivna rivningsarbeten har beräknats till sammanlagt 100 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

S:t Olofs sjukhus i Visby

Elarbeten

Med bifall till i prop. 1961: 66 framlagt förslag beslöt 1961 års riksdag (SU 60; rskr. 182), att ett nytt högspänningsställverk skulle anordnas och att två nya transformatorer om vardera 150 kVA skulle anskaffas. Därjämte skulle ställverket kompletteras för anslutning av nya transformatorer samt kabelförbindelse anordnas från hög- och lågspänningsställverk till nya transformatorer. Kostnaderna för angivna arbeten hade beräknats till 48 000 kr. Nämnda riksdag beslöt vidare, att all fläkt- och pumpmanövrering skulle centraliseras till panncentralen såsom är allmänt vid sjukhusen. Kostnaderna för dessa arbeten hade beräknats till 30 000 kr. De sammanlagda kostnaderna för nämnda arbeten har i vederbörande investeringsplaner för budgetåren 1961/62—1963/64 redovisats med ett avrundat belopp om 80 000 kr., motsvarande 85 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1963.

Enligt infordrade anbud överstiger emellertid kostnaden för anordnande av högspänningsställverk och anskaffande av transformatorer, inkl. kostnader för administration och oförutsett, tidigare beräknade kostnader med 11 000 kr. Vidare bör ledningarna för centralradioanläggning icke ingå i de befintliga kablarna utan förläggas separat. Kostnaderna för dessa åtgärder uppgår till 5 000 kr. Dessutom bör ett register uppläggas beträffande manöveranläggningen för att underlätta komplettering av densamma och för lokalisering av eventuella fel inom anläggning. Kostnaderna härför uppgår till 12 000 kr.

De tillkommande kostnaderna för utförandet av angivna arbeten uppgår sålunda till sammanlagt 28 000 kr. För utförande av samtliga ifrågavarande arbeten erfordras följaktligen sammanlagt 113 000 kr.

Ytterbelysningen vid sjukhuset är med undantag för den del av anläggningen, som finns inom området vid paviljong MK 6, av otidsenligt utförande. Ifrågavarande belysningsanordningar utgöres sålunda av glödljusarmaturer på rörstolpar. Stolpavstånden är onormalt stora och armaturerna ger en enligt moderna krav otillräcklig belysning. Till förbättring av belysningsanordningarna inom området bör nya belysningsstolpar med armaturer för kvicksilverlampor uppsättas. Vid paviljong MK 6 skall befintliga stolpar förses med nya armaturer. Slutligen bör kabelnätet för ytterbelysning kompletteras och utbyggas i erforderlig omfattning.

Kostnaderna för samtliga nämnda arbeten beträffande belysningsanordningarna har beräknats till 75 000 kr.

Utöver nu angivna, för nästa budgetår aktuella åtgärder, skall framdeles nytt reservkraftsaggregat installeras.

Kostnaderna för nämnda arbeten beträffande högspänningsställverk, viss komplettering av detsamma, centralisering av fläkt- och pumpmanövrering m. m. ävensom vissa belysningsanordningar uppgår sålunda till sammanlagt (113 000 + 75 000) 188 000 kr. Arbetena, som delvis påbörjats under sommaren 1963, torde kunna slutföras under nästa budgetår. Under förutsättning av bifall till angivna höjning av kostnadsramen bör medelsförbrukningen i investeringsplanen för innevarande och nästa budgetår beräknas till 60 000 resp. 126 000 kr. Arbetena har före den 1 juli 1963 dragit en utredningskostnad av 2 000 kr.

Gullberna sjukhus i Karlskrona

Elarbeten

I sjukhusets mottagningsstation, belägen i panncentralen, finns f. n. två transformatorer om vardera 180 kVA. Kraftuttaget har sedan sjukhusets tillkomst väsentligt ökat och transformatorerna väntas inom det kommande året bli i det närmaste fullbelastade. För att öka transformatoreffekten bör befintliga transformatorer utbytas mot nya enheter om vardera 400 kVA. I samband härmed bör kontrollmätarutrustning uppsättas i mottagningsstationen.

Kostnaderna för angivna arbeten har beräknats till 50 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

S:t Lars' sjukhus i Lund

Vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar jämte yttre arbeten

Enligt den av 1961 års riksdag antagna planen för upprustning av S:t Lars' sjukhus (prop. 66; SU 60; rskr. 182) avses en vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar skola uppföras i anslutning till detta sjukhus. Enheten förutsättes enligt planen bli utförd i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer i fråga om planläggning och utformning, som uppdragits för motsvarande institution vid Ulleråkers sjukhus.

Genom beslut den 21 september 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt beredningen samt byggnadsstyrelsen att på grundval av byggnadsprogram utföra projektering beträffande angivna vårdenhet vid S:t Lars' sjukhus fram t. o. m. bygghandlingar, innefattande kostnadsberäkning. Vid projekteringen av vårdenheten skulle beaktas möjligheterna till samordning av planeringen och utformningen med motsvarande vårdenhet vid Ulleråkers sjukhus.

För att erhålla en för den nya enheten lämplig förläggning erfordras komplettering av sjukhusområdet genom markförvärv. Det till förvärv avsedda området (ca 64 800 m²) är beläget i omedelbar anslutning till sjukhusområdets nordvästra gräns och ägs i sin helhet av Lunds stad. För än-

damålet har följande förslag till avtal träffats mellan medicinalstyrelsen och Lunds stads drätselkammare.

Mellan Kungl. medicinalstyrelsen såsom företrädare för Kungl. Maj:t och Kronan, här nedan kallad Kronan, å ena, och Lunds stads drätselkammare såsom företrädare för Lunds stad, här nedan kallad staden, å andra sidan, är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Lund godkännande — träffat följande avtal.

§ 1.

Staden överlåter med full äganderätt till Kronan sammanlagt cirka 64 800 m² av stadsägan 864 + 878 i Lunds stad, vilket område närmare angivits inom heldragen grön kantlinje på en vid detta avtal fogad, av stadsingenjören i Lund den 20 januari 1964 upprättad karta. Området sammanlägges med S:t Lars' sjukhusområde.

§ 2.

Kronan överlåter till staden med full äganderätt de å ovannämnda karta *dels* med röd kantlinje utmärkta området om cirka 15 250 m² av Hunnerup 1¹ av vilket område 13 293 m² jämlikt avtal den 17 januari och den 18 februari 1955 upplåtits med vägrätt till vägförvaltningen i Malmöhus län samt *dels* det med röd färg streckade området om cirka 1 900 m² av stadsägan 1315, vilket område staden skall nyttja för breddning av Malmövägen.

§ 3.

De av överlåtelsen omfattade områdena tillträdas av Kronan respektive staden omedelbart efter det att parterna godkänt avtalet.

§ 4.

I ersättning för den större markareal, som Kronan erhåller genom avtalet, erlägger Kronan till staden ett belopp av Tvåhundrafyrtiotusen (240 000) kronor, vilket belopp skall erläggas senast den 15 juli 1964.

§ 5.

Områdena överlåtas gravationsfria.

Kronan befrias från gatumarkersättning, gatubyggnadskostnader och anslutningsavgifter för avlopp beträffande det till Kronan överlåtna området, då hänsyn till dessa kostnader tagits vid beräkandet av köpeskillingen.

§ 6.

Därest staden framdeles anordnar en lokalväg utmed norra gränsen av det till Kronan överlåtna området, äger Kronan rätt att anordna anslutningsväg från området till lokalvägen. Kostnaderna härför bestridas av Kronan.

Till dess lokalvägen utlägges, äger Kronan nyttja omedelbart norr om såväl viss del av nu berörda område som S:t Lars' sjukhusområde befintlig markväg. Kronan skall ombesörja och bekosta erforderligt iordningställande av vägen ävensom underhåll och renhållning av densamma.

§ 7.

Vardera parten skall ombesörja och bekosta renhållning av gata framför förvärvat område i enlighet med vad därom finnes stadgat för fastighetsägare i den för staden gällande ordningsstadgan.

§ 8.

Staden anordnar senast under år 1965 en ny tillfartsväg mellan S:t Lars' sjukhusområde och en norr därom belägen väg.

I anslutning till den nya tillfartsvägens färdigställande och ianspråktagande avstänger Kronan den nuvarande infarten från Malmövägen till sjukhuset.

§ 9.

För omhändertagande av spillvatten samt leverans av elektrisk kraft erlägger Kronan beträffande området ersättning enligt de för konsument med motsvarande förbrukning inom staden vid varje tillfälle gällande taxor och för respektive verk gällande reglementen.

§ 10.

Kronan medgives rätt att utan ersättning över staden tillhörig mark omedelbart söder om det av Kronan förvärvade området framdraga och bibehålla en dagvattenledning till Höje å. Kronan berättigas att erhålla tillträde till berörda del av stadens område för tillsyn och underhåll av ledningen.

Skada å byggnad eller annan anläggning inom området till följd av angivet slag av ledningsarbeten skall av Kronan ersättas staden.

§ 11.

Kronan medgiver att staden utan ersättning äger inom det av Kronan förvärvade området bibehålla befintliga avloppsledningar samt efter överenskommelse framdraga eventuellt erforderliga nya ledningar. Staden berättigas att erhålla tillträde till området för tillsyn och underhåll av ledningarna.

Skada å byggnad eller annan anläggning inom området till följd av angivet slag av ledningsarbeten skall av staden ersättas Kronan.

§ 12.

Kronan medgives rätt att igenfylla en å det av Kronan förvärvade området befintlig bassäng för avloppsvatten.

§ 13.

Kronan svarar för samtliga kostnader för lagfart och fastighetsbildande åtgärder beträffande det av Kronan förvärvade området. Motsvarande kostnader för de av staden förvärvade områdena bestridas av staden.

Onera och kostnader, som hänföra sig till den enligt detta avtal av staden till Kronan överlåtna marken, betalas av staden till den del de belöpa på tid före tillträdet och i övrigt av Kronan. Onera och kostnader, som hänföra sig till den av staden förvärvade marken, betalas av Kronan till den del de belöpa på tiden före tillträdet och i övrigt av staden.

§ 14.

Det åligger Kronan, att i den utsträckning så erfordras, låta inhägna det av Kronan förvärvade området mot angränsande gata samt i områdets gräns i övrigt, allt utan kostnad för staden.

Stadsfullmäktige i Lund har för sin del godkänt avtalet.

Vidare har statens nämnd för förhandlingar med kommuner förklarat sig inte ha något att erinra mot att Kronan till staden i anslutning till ifrågasvarande markbyte erlägger köpeskilling med i § 4 i avtalet angivet belopp.

Den nya vårdenheten förbindes genom transportkulvert med det befintliga sjukhusets kulvertsystem. Vidare skall i enlighet med vad därom i § 6 andra stycket stadgas en befintlig markväg iordningställas i erforderlig utsträckning. I enlighet med bestämmelserna i §§ 10 och 11 framdrages en dagvattenledning över området till Höje å resp. igenfyllas en på området befintlig bassäng för avloppsvatten. För att bereda det till förvärv avsedda området skydd mot angränsande fritidsområde anordnas en vall utmed förstnämnda områdes norra och västra gräns. Slutligen erfordras inom det nya området vissa försörjningsåtgärder beträffande värme, vatten och avlopp ävensom vissa planeringsarbeten, innefattande bl. a. anordnande av vägar, parkeringsplats och lekplatser vid de i enheten ingående paviljongerna samt en gemensam utomhusplan för bollekar.

Byggnadskostnaderna för ifrågakvarande vårdenhet, vilken kommer att omfatta 52 vårdplatser, har på grundval av upprättade bygghandlingar enligt prisläget den 1 juli 1963 beräknats till 4 400 000 kr. Vidare har kostnaderna för yttre arbeten beräknats till 1 800 000 kr. Därtill kommer i avtalet angiven köpeskilling på 240 000 kr. som skall erläggas senast den 15 juli 1964. Arbetena avses bli påbörjade i maj 1964 och vara slutförda hösten 1965. I investeringsplanen bör som medelsförbrukning beräknas för innevarande budgetår 800 000 kr. till byggnadsarbetena och för nästa budgetår 2 000 000 kr. till byggnadsarbetena, 1 000 000 kr. till yttre arbeten och 240 000 kr. till markförvärv.

Vårdpaviljongerna MK 81 och MK 82

Med bifall till i prop. 66 framlagt förslag beslöt 1961 års riksdag (SU 60; rskr. 182), att i enlighet med planen för sjukhusets utrustning två paviljonger, benämnda MK 81 och MK 82, med ett sammanlagt platsantal om 120 skulle uppföras inom östra delen av sjukhusområdet för en kostnad av 3 400 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1960. Nämnda kostnad motsvarar 3 775 000 kr. i prisläget den 1 juli 1963. Dessa kostnader hade i enlighet med tidigare metodik för kostnadsberäkning uppskattats med ledning av skisshandlingar. Sedan bygghandlingar beträffande ifrågakvarande byggnadsobjekt numera färdigställt har en tillförlitlig kostnadsberäkning givit vid handen, att kostnaderna uppgår till sammanlagt 4 185 000 kr. enligt sistnämnda prisläge.

Arbetena har påbörjats vintern 1963 och beräknas vara slutförda hösten 1964. I investeringsplanen bör redovisas en för innevarande och nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 2 400 000 resp. 1 523 000 kr. Arbetena har före den 1 juli 1963 dragit en kostnad om 262 000 kr.

Kulvertanslutning av vårdpaviljongerna MK 83 och MK 84 m. m.

Med bifall till i prop. 66 framlagt förslag beslöt 1961 års riksdag (SU 60; rskr. 182), att vissa i samband med uppförandet av anläggningen för medi-

cinskt centrum jämte forskningsavdelning och vårdpaviljongerna MK 1, MK 81 och MK 82 erforderliga yttre arbeten skulle utföras. Dessa arbeten innefattade bl. a. transportkulvert från centralköket via de under uppförande varande paviljongerna MK 81 och MK 82 samt de befintliga paviljongerna K 85 och M 86 till beslutat medicinskt centrum och vissa vårdavdelningar i omedelbar anslutning därtill.

För att fullborda kulvertsystemet inom den norra delen av östra sjukhusområdet bör anslutning ske även till paviljongerna MK 83 och MK 84. I samband med anläggandet av transportkulverten måste vissa yttre huvudledningar inom området omläggas.

Arbetena torde kunna utföras under budgetåret 1964/65. Kostnaderna för dessa arbeten har på grundval av upprättade huvudhandlingar beräknats till 750 000 kr. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår beräknad medelsförbrukning av 500 000 kr.

Vägar inom västra sjukhusområdet, beläggning

Vårdpaviljongerna inom västra sjukhusområdet, som enligt planen för sjukhusets upprustning skall bibehållas övergångsvis, har numera renoverats för angivna ändamål. Det är nu nödvändigt att även anpassa vägarna inom området efter nutida krav. De interna transporter inom denna del av sjukhusområdet måste även framdeles företagas i markplanet, enär transportkulvert till området av såväl ekonomiska som tekniska skäl inte rimligen kan anläggas. Nämnda transporter — icke minst mattransporterna — kräver en god väg bana. Vägsystemet företer även i övrigt vissa brister och underhållskostnaderna är höga. Vidare saknas tillräckligt antal parkeringsplatser inom området. Det är således ur både rationella och ekonomiska synpunkter angeläget, att sjukhusets vägsystem förbättras genom att de befintliga vägbanorna förses med varaktig beläggning.

Arbetena torde kunna utföras under budgetåret 1964/65. Enligt nu föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga på grundval av huvudhandlingar upprättad tillförlitlig kostnadsberäkning. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 300 000 kr.

Elarbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset i form av 3-fas växelström, 10 kV. Sjukhusets mottagningsstation omfattar högspänningsställverk för 10 kV, transformatorer om 200 och 300 kVA för 400 V-system samt 200 kVA för 230 V-system och dessutom ett lågspänningsställverk. Belastningen i 400 V-systemet kommer att öka avsevärt i samband med planerade ny- och ombyggnader samt uppförandet av barnavdelning vid sjukhuset. För att kunna möta det ökade uttaget bör befintlig transformator om 200 kVA utbytas mot en ny om 500 kVA. Samtidigt erfordras komplettering med brytare i hög-

och lågspänningsställverk samt nya lågspänningskablar. Ny brytare erfordras även för utgående högspänningskabel till avloppsverk.

Högspänningsställverket matas f. n. med tre serviskablar, av vilka två är provisoriskt anslutna över frånskiljare i gemensamt fack. För att öka driftsäkerheten har Lunds stads elverk framställt krav på att serviserna anslutes med brytare i skilda fack. Ombyggnad och komplettering för nämnda ändamål är nödvändig. Med hänsyn till det betydande kraftuttaget vid sjukhuset bör samtidigt kontrollmätareutrustning anordnas i stationen.

Utöver nu angivna, för nästa budgetår erforderliga åtgärder, skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles reservkraftaggregatet installeras samt manöveranläggningen för fläktar och pumpar ävensom viss del av ytterbelysningen kompletteras.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder har beräknats till 85 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

Vipeholms sjukhus i Lund

Vårdenhet för höggradigt psykiskt efterblivna barn, inkl. yttre arbeten

Med bifall till i prop. 93 framlagt förslag beslöt 1960 års riksdag (SU 82; rskr. 208), att en vårdenhet om 60 platser för höggradigt psykiskt efterblivna barn skulle uppföras vid sjukhuset. För dessa arbeten, vilka påbörjades hösten 1961 och i det närmaste är avslutade, har ett sammanlagt belopp av 2 300 000 kr. ställts till förfogande under budgetåren 1961/62 och 1962/63. Detta belopp motsvarar i prisläget den 1 juli 1963 2 340 000 kr.

Ifrågavarande anslag inkluderar kostnaderna för grovplanering och anordnande av vägar inom vårdenheten. Härutöver måste vissa ytterligare åtgärder vidtas för det aktuella områdets slutliga iordningställande såsom anläggande av gräsplaner, anordnande av inhägnade lekgårdar för de mindre resp. större barnen ävensom beläggning av vägarna inom området. Vidare måste — i enlighet med resultatet av vissa förhandlingar mellan beredningens förutvarande byggnads- och utrustningsdelegation, byggnadsnämnden i Lunds stad samt ägare av vissa barnavdelningen intilliggande privatfastigheter — en utmed områdets södra gräns löpande väg nedläggas och ersättas med en gångstig samt avskiljande vegetation anordnas vid den södra gränsen av barnavdelningens område.

Kostnaderna för angivna arbeten har beräknats till sammanlagt 240 000 kr. Den erforderliga totala kostnadsramen för samtliga angivna arbeten uppgår sålunda till (2 340 000 + 240 000) 2 580 000 kr. Resterande arbeten torde kunna utföras under nästa budgetår. Under förutsättning av bifall till angivna höjning av kostnadsramen bör i investeringsplanen för innevarande och nästa budgetår beräknas en förbrukning av 300 000 resp. 293 000 kr. Arbetena har före den 1 juli 1963 dragit en kostnad av 1 987 000 kr.

Elarbeten

Distributionsspänningen inom sjukhuset är f. n. 3×220 V. Med bifall till i prop. 63 härom framlagt förslag beslöt 1963 års riksdag (SU 66; rskr. 175), att sammanlagt 180 000 kr. skulle disponeras för uppförande av ny mottagningsstation för successiv övergång till 380/220 V. Dessutom skulle ytterbelysningsanläggningen kompletteras.

Vid den fortsatta spänningsomläggningen erfordras i första hand nytt kabelnät i vissa byggnader. Kabelnätet bör nedläggas i samband med vissa tidigare beslutade yttre arbeten (ytterbelysning samt beläggning av vägar). Samtidigt bör även kablar för planerad manöveranläggning samt yttre ledningsnät för centralradio nedläggas.

Utöver nu angivna, för budgetåren 1964/65 och 1965/66 erforderliga åtgärder, skall i samband med framtida renoveringar av byggnader spänningsomläggning av sjukhusets 220 V-nät till 380/220 V utföras.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder har beräknats till 180 000 kr. I investeringsplanen bör redovisas en för budgetåret 1964/65 uppskattad medelsförbrukning av 150 000 kr.

S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg*Elarbeten*

Vid sjukhuset befintlig ytterbelysningsanläggning motsvarar icke tidsenliga krav på god belysning. I samband med beläggning av vägar anordnas vidare vissa parkeringsplatser, som inte kan belysas av den nuvarande anläggningen.

Ytterbelysningsanläggningen bör helt omändras och kompletteras med nya belysningsstolpar samt med nya typer av armaturer på vissa befintliga stolpar.

I samband härmed nedlägges även en del nya 380-voltskablar, avsedda som förstärkning av distributionsnätet.

Utöver nu angivna, för nästa budgetår erforderliga åtgärder, skall framtiden befintligt 6 kV-servis omändras till 10 kV, ny mottagningsstation anordnas, distributionsnätet omläggas från 6 kV till 10 kV samt manöveranläggning för fläktar och pumpar anordnas.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder, inkl. grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar, har beräknats till 315 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg*Elarbeten*

I sjukhusets mottagningsstation, belägen i panncentralen, finns f. n. två transformatorer om 200 kVA samt högspänningsställverk och kapslad låg-

spänningscentral. Under hösten 1963 kommer den ena transformatorn att ersättas av ny transformator om 400 kVA.

På grund av den ökade belastningen på stationen under de närmaste åren i samband med realiserandet av planen för sjukhusets upprustning måste stationen ytterligare förstärkas, dels genom utbyte av den återstående transformatorn till ny transformator om 400 kVA, dels genom installation av nytt lågspänningsställverk. För installationer inom panncentralen flyttas befintlig fördelnings- och gruppcentral. Befintliga lokaler kan användas men en brygga bör anordnas framför transformatorfacken för att dessa skall bli lättare tillgängliga.

Utöver nu angivna, för nästa budgetår erforderliga åtgärder, skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles distributions-systemet för lågspänning kompletteras, nytt distributionssystem för kommande sjukvårdsenheter installeras samt manöveranläggning för fläktar och pumpar anordnas.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder har beräknats till 135 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

Restads sjukhus i Vänersborg

Vårdpaviljong MK 1

Enligt den av 1962 års riksdag (prop. 76; SU 129; rskr. 297) godkända planen för upprustning av sjukhuset skall tre nya vårdpaviljonger med tillhoppa i runt tal 200 platser uppföras.

Genom beslut den 11 maj 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt beredningen att utföra projektering fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar av en av förevarande paviljonger (MK 1).

Paviljongen avses bli uppförd i tre våningar om sammanlagt 90 platser med förläggning omedelbart sydväst om den beslutade byggnaden för behandling och diagnostik, som är avsedd att påbörjas våren 1964. Till sistnämnda byggnad anslutes paviljongen medelst transportleder.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten har på grundval av upprättade huvudhandlingar beräknats till sammanlagt 3 750 000 kr., varav för vårdpaviljongen 3 160 000 kr. samt för rivning av paviljong M 1, kulvert och förbindelseled ovan jord jämte övriga yttre arbeten 590 000 kr.

Arbetena avses bli påbörjade hösten 1964 och vara slutförda våren 1966. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 1 700 000 kr.

Byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen

Inom sjukhusområdet finns en idrottsplan, avsedd främst för patienterna vid sjukhuset. För att möjliggöra ett effektivt utnyttjande av idrottsplanen bör invid planen uppföras en byggnad med lokaler för omklädning och tvag-

ning. Byggnaden föreslås inrymma två omklädningsrum med plats för ca 20 personer vardera jämte tvättrum och toalettanordningar, ett mindre funktionärsrum samt förråd för idrottsredskap.

Arbetena torde kunna utföras under budgetåret 1964/65. Enligt nu föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga uppgift om kostnadsram. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 150 000 kr.

Mariebergs sjukhus i Kristinehamn

Elarbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset från Kristinehamns stads elverk i form av 3-fas växelström, 10 kV. Inmatning sker till mottagningsstation, belägen intill sjukhusets förutvarande panncentral. Efter den nya centralens tillkomst måste denna placering bedömas som olämplig ur driftsynpunkt. Stationens nuvarande placering torde även bli hindrande för den framtida dispositionen av sjukhusområdet. Stationen bör därför flyttas till annan plats. Då pågående utredningar om sjukhusområdets disposition väntas föreligga först i början av år 1964 kan den definitiva placeringen av stationen ännu inte bestämmas. I förevarande förslag har antagits en fristående placering av stationen.

Högspänningsfördelningen i stationen är i gott skick. Lågspänningsfördelningen är dock av enkelt utförande och är helt i avsaknad av brytare för utgående kablar. Då det är nödvändigt att driften upprätthålles under flyttningen måste emellertid båda ställverken förnyas.

Utöver nu angivna, för nästa budgetår erforderliga åtgärder skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles manöveranläggningen för fläktar och pumpar kompletteras, varjämte ytterbelysningen bör kompletteras i överensstämmelse med de övriga yttre arbeten, som omfattas av planen för sjukhusets upprustning.

Vidare måste uppmärksammas, att nuvarande reservkraftsaggregat endast kan betjäna panncentralen, enär möjligheter till distribution av elektrisk kraft till övriga enheter inom sjukhuset saknas. För att sjukhusets behov av reservkraft skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt och för säkerställande av en under alla förhållanden ostörd drift av väsentliga enheter inom sjukhuset erfordras framdeles ett separat distributionsnät samt större aggregat effekt.

Arbetena beträffande här nämnda transformatorstation och ställverk torde i huvudsak kunna utföras under budgetåret 1964/65. Enligt nu föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga på grundval av huvudhandlingar upprättad tillförlitlig kostnadsberäkning. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 350 000 kr.

Säters sjukhus*Rivning av vårdpaviljongerna M 6 och K 7*

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1960 års riksdag (prop. 93; SU 82; rskr. 208), att två nya vårdpaviljonger, MK 2 och MK 3, avsedda att planenligt ersätta de befintliga paviljongerna M 6 och K 7, skulle uppföras vid sjukhuset. Arbetena med uppförandet av de nya paviljongerna har slutförts under oktober månad 1963 och byggnaderna har börjat byggas. I anslutning härtill bör paviljongerna M 6 och K 7 rivras hösten 1964.

Kostnaderna för angivna rivningsarbeten har beräknats till sammanlagt 150 000 kr. I investeringsplanen bör detta belopp redovisas som uppskattad medelsförbrukning under budgetåret 1964/65.

Sekundäravdelningen i Pärby*Avloppsreningsverk m. m.*

Avloppsreningen inom sjukhusområdet är baserad på ett sjukhusbyggnaderna närbeläget, för låggradig rening konstruerat avloppsreningsverk. Verket utgöres av en avsättningsbassäng av emschertyp. Recipienten för sjukhusområdets avloppsvatten, sjön Saxen, utnyttjas för rekreation och bad för såväl sjukhuset som en friluftsgård och ett barnhem. Då anläggningen endast är konstruerad för låggradig rening sker följaktligen icke en ur hygienisk synvinkel tillfredsställande rening av avloppsvattnet. Vidare är ledningarna för spill- och dagvatten inom sjukhusområdet endast delvis separerade. Avloppsledningarna från sjukhusets ladugård och svinhus är anslutna till sjukhusets avloppssystem i övrigt. Med hänsyn till omfattningen av bristerna inom den nuvarande avloppsanläggningen och då någon möjlighet att ansluta ett avloppssystem för sjukhusområdet till kommunalt eller enskilt system av angivet slag icke finns, måste ett nytt avloppsreningsverk för höggradig rening av områdets avloppsvatten anläggas. För att undvika en överdimensionering av den nya anläggningen — dagvattnet kan avhändas utan föregående rening — måste avloppsledningssystemet inom sjukhusområdet separeras i sin helhet och en särskild urinbrunn anläggas för ladugård och svinhus.

Kostnaderna för det föreslagna avloppsreningsverket, inkl. omläggning av ledningssystemet jämte urinbrunn, har på grundval av huvudhandlingar beräknats till 375 000 kr. Arbetena torde kunna påbörjas hösten 1964 och vara slutförda hösten 1965. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 300 000 kr.

Sidsjöns sjukhus i Sundsvall*Yttre avlopps- och dräneringsarbeten m. m.*

I anslutning till beredningens anslagsäskanden för budgetåret 1962/63 anmäldes, att vissa förbättringar av sjukhusets ledningssystem måste vid-

tagas. Av tekniska skäl borde flertalet av dessa åtgärder utföras i samband med en kontinuerlig renovering av sjukhusets vårdpaviljonger. En sådan renovering har redan påbörjats genom medicinalstyrelsens försorg och beräknas fortgå under den närmaste femårsperioden. Beredningen anförde emellertid i nämnda äskanden, att beredningen avsåg att framlägga en plan för sjukhusets definitiva upprustning och däri redovisa erforderliga åtgärder för avhjälpande av bristerna i ledningssystemen. Angivna plan, som f. n. är under utarbetande, kommer att redovisas under år 1964. Vid det fortgående planarbetet har dock befunnits att bl. a. de nuvarande ledningssystemen är behäftade med sådana allvarliga brister, att förslag till avhjälpande av desamma måste framläggas redan nu. Erforderliga åtgärder föreslås därvid vidtagas på sådant sätt, att de icke skall föregripa en framtida total upprustning av sjukhuset.

Beträffande paviljongernas källarvåningar och transportkulverten inom paviljongområdet har sedan ett flertal år kunnat konstateras, att inträngande grundvatten medfört skador på såväl byggnadsgrunder som i källarlokalerna placerade ledningar för distribution av värme och varmvatten. Med anledning därav har genom medicinalstyrelsens försorg rostanfrätta ledningspartier bytts ut. Vidare har vissa provisoriska åtgärder vidtagits för att minska skadeverkningarna av inträffade fuktbildningar. Ifrågavarande åtgärder har emellertid icke haft åsyftad verkan. Betydande risk föreligger för att de tidigare ersatta ledningsdelarna ånyo kommer att utsättas för fuktskador. Med hänsyn härtill har mentalsjukvårdsberedningen i samband med det pågående arbetet med planen för sjukhusets upprustning låtit verkställa en noggrann undersökning av orsakerna till förekomsten av grundvatten inom källarlokalerna. Det har därvid visat sig, att den topografiska strukturen hos marken kring paviljongerna är sådan att vid sjukhusets tillkomst mer omfattande sprängningsarbeten bort vidtagas än dåvarande sparsamhetsdirektiv medgivit. Sålunda har stående vatten konstaterats i ett flertal berg- och jordkaviteter under och invid byggnaderna. Vidare är byggnaderna inte försedda med hängrännor och stuprör. Vattenflödena från takytorna har med anledning därav förorsakat erosion utmed byggnadernas långfasader. Läget kompliceras av att befintligt, i huvudsak kombinerat dag- och spillvattensystem i övrigt inte fungerar tillfredsställande i avseende på avledande av dräneringsvattnet från byggnaderna. Dessa förhållanden förorsakar, att grundvattnet i ökad omfattning intränger i byggnadernas källarvåningar och att byggnadernas grundmurar under stora delar av året står ständigt fuktiga. Då grundmurarna uppförts av kristidsmateriel är de av en beskaffenhet, som i väsentlig mån bidrager till en kontinuerligt pågående söndervitringsprocess. Vid förenämnda undersökning har sålunda betydande skadeverkningar konstaterats på grundmurarna.

Brister av angivet slag beträffande dräneringssystem, grundmurar, avlopp m. m. vidlåder i än högre grad sjukhusets personalbostäder och förorsakar

på bostädernas grunder och byggnadsstommar betydande skador. Av skäl, som anförts i det föregående har värmeledningskulvertarna inom och till vederbörande bostadsområden blivit vattenförande med betydande värmeförluster och korrosionsangrepp som följd.

För att avhjälpa angivna brister inom paviljongområdet bör området förses med ett i sin helhet separerat dag- och spillvattensystem samt nya anläggningar för grunddränering. Vidare bör byggnaderna kompletteras med hängrännor och stuprör, anslutna till dagvattensystemet. De av vattenskadorna anfrätta delarna av byggnadernas grunder bör repareras och förses i sin helhet med ny vattenisolering.

Kostnaderna för här redovisade arbeten har beräknats till 880 000 kr. Kostnaderna beträffande vissa arbeten, som erfordras för avhjälpande av bristerna inom bostadsområdet har beräknats till 1 950 000 kr., motsvarande ca 400 kr. i genomsnitt per m² lägenhetsyta. Med hänsyn till dessa förhållanden höga kostnader och bostädernas relativt anspråkslösa allmänna standard måste enligt beredningens uppfattning närmare övervägas, huruvida denna upprustning av bostäderna bör komma till stånd eller om bostadsbeståndet bör ersättas på den allmänna hyresmarknaden. Sedan tillförlitliga uppgifter angående möjligheterna att inom rimlig tid realisera det senare alternativet erhållits, ämnar beredningen snarast möjligt återkomma i frågan.

Arbetena beträffande paviljongområdet avses kunna påbörjas under nästa budgetår och slutföras sommaren 1966. I investeringsplanen bör redovisas en uppskattad medelsförbrukning av 600 000 kr. under budgetåret 1964/65.

Frösö sjukhus vid Östersund

Vårdpaviljong MK 12

Enligt den av 1961 års riksdag (prop. 66; SU 60; rskr. 182) godkända planen för sjukhusets upprustning skall förutom vårdpaviljong MK 13 ytterligare en ny vårdpaviljong (MK 12) om 120 platser uppföras. I samband härmed skall den äldre paviljongen K 4 utgå.

Genom beslut den 21 september 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt beredningen och byggnadsstyrelsen att utföra projektering fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar av ifrågavarande vårdpaviljong.

Paviljongen avses att uppföras i fyra våningar om vardera 30 platser och förläggas öster om den av 1962 års riksdag (rskr. 297) beslutade paviljongen MK 13, vilken är avsedd att påbörjas våren 1964. Till sistnämnda paviljong anslutes paviljong MK 12 medelst transportkulvert.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten, som vad beträffar själva vårdpaviljongen i huvudsak motsvarar kostnaderna för paviljong MK 13, har beräknats till 4 975 000 kr., varav för vårdavdelningarna jämte tillhörande bilokaler 4 050 000 kr., för vissa för sjukhuset gemensamma lokaler 325 000

kr., för kulvertar m. m. 180 000 kr., för yttre arbeten 270 000 kr. samt för rivning av paviljong K 4 150 000 kr. Arbetena torde kunna påbörjas våren 1965 och vara slutförda hösten 1966. I investeringsplanen bör redovisas en för nästa budgetår uppskattad medelsförbrukning av 1 200 000 kr.

Elarbeten

Enligt meddelande från kraftleverantören kommer leveransspänningen att ökas från 6 till 10 kV. I samband därmed erfordras ombyggnad av mottagningsställverk samt omlindning av transformator. För befintliga understationer, som i enlighet med upprättad plan för sjukhusets upprustning skall ersättas med nya, uppsättes mellantransformator 10/6 kV. Under ombyggnadstiden erfordras provisoriska fördelningar för ställverk.

I samband med ombyggnaden bör ytterligare en transformator med en effekt av 300 kVA installeras dels för väntade belastningsökningar, dels för reservändamål. Befintlig kapslad huvudfördelning för 400 V är fullbelastad och bör ersättas med ett nytt öppet ställverk. I övrigt bör erforderliga nya kablar för hög- och lågspänning nedläggas.

Utöver nu angivna, för budgetåren 1964/65 och 1965/66 erforderliga åtgärder, skall i anslutning till sjukhusets successiva färdigställande framdeles manöveranläggning för fläktar och pumpar utföras samt viss komplettering av ytterbelysningen företagas.

Kostnaderna för nu aktuella åtgärder, inkl. grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar, har beräknats till 165 000 kr. I investeringsplanen bör redovisas en för budgetåret 1964/65 uppskattad medelsförbrukning av 125 000 kr.

Umedalens sjukhus vid Umeå

Elarbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset i form av 3-fas växelström, 10 kV. Inmatning sker till mottagningsstation, belägen i panncentralens källarvåning. De lokaler, inom vilka stationen f. n. är inrymd, måste tagas i bruk för planerad utbyggnad av värmecentralens distributionsenheter.

Helt ny mottagningsstation bör byggas med placering intill befintligt kol-förråd. Stationen skall innehålla högspänningsställverk, två nya transformatorer om 400 kVA, lågspänningsställverk samt utrymme för ytterligare en transformator av angivet slag och för två reservkraftaggregat. Utöver nu angivna för nästa budgetår erforderliga åtgärder skall framdeles ett reservkraftaggregat installeras, ändring av distributionssystem för möjliggörande av avlastning av befintligt 190 V-system företagas, manöveranläggning för fläktar och pumpar utföras samt ytterbelysningen kompletteras.

Arbetena beträffande ny mottagningsstation, inkl. grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar, torde kunna utföras under budgetåren 1964/65—

1965/66. Enligt nu föreliggande projekteringsplaner avser beredningen att senare under året framlägga uppgift om kostnadsram. I investeringsplanen bör redovisas en för budgetåret 1964/65 uppskattad medelsförbrukning av 150 000 kr.

Departementschefen

Upprustningen av den stalliga mentalsjukvården har bl. a. resulterat i flera nya sjukhus. Sedan 1958 har två nya mentalsjukhus, Gullberna sjukhus i Karlskrona och Falbygdens sjukhus i Falköping, helt tagits i bruk. Ytterligare två nya sjukhus, Mellringe sjukhus i Örebro och Hälsinge sjukhus i Bollnäs, är färdigställda och delvis belagda. Två andra sjukhus, Karsuddens sjukhus i Katrineholm för vård av s. k. psykopater och den nya sjukhusanläggningen i Sala för högradigt psykiskt efterblivna, står i det närmaste färdiga och avses komma att beläggas under innevarande år. Tillkomsten av dessa sex sjukhus innebär en utökning av resurserna inom mentalsjukvården med inemot 4 000 vårdplatser. Detta har i sin tur skapat förutsättningar att bl. a. minska antalet exspektanter och beläggningen vid andra mentalsjukhus. Tillkomsten av sjukhusen i Sala och Katrineholm utgör dessutom betydelsefulla steg på vägen mot en bättre differentiering av klientelet.

Till största delen har emellertid den materiella upprustningen inom mentalsjukvården avsett en standardstegring på så sätt att befintliga platser moderniserats eller ersatts med nya vårdplatser vid samma sjukhus. Jämsides härmed har vid flera sjukhus skapats ändamålsenliga lokaler för bl. a. medicinsk behandling och terapiverksamhet av olika slag. Målsättningen har varit och är alltså att rusta upp mentalsjukvården till samma standard, som gäller inom kroppssjukvården.

För att siffermässigt belysa den intensifierade upprustningen kan jag nämna, att kostnaderna för investeringar inom mentalsjukvården ökat från 29,4 milj. kr. under budgetåret 1958/59 till 53,8 milj. kr. under budgetåret 1962/63. För innevarande budgetår har mentalsjukvårdsberedningen beräknat en medelsförbrukning av 70,5 milj. kr. Det kan vidare nämnas, att medelsförbrukningen under statens allmänna fastighetsfond för reparations- och underhållsarbeten vid mentalsjukhusen under den nämnda femårsperioden ökat från 5,6 milj. kr. till 10,5 milj. kr. De arbeten, som utförts med anlitande av dessa medel, har i många fall medfört en inte oväsentlig standardstegring vid sjukhusen.

Enligt mentalsjukvårdsberedningens beräkningar kommer kostnaderna för investeringar inom mentalsjukvården att minska något under de närmast kommande två budgetåren. För budgetåret 1964/65 beräknas sålunda investeringsvolymen till ca 65 milj. kr. och för budgetåret 1965/66 till ca 50 milj. kr. Därefter väntas investeringstakten åter öka kraftigt. Orsaken

till dessa svängningar är, att tidsplanerna för planerings- och projekteringsarbetet blivit något förskjutna, främst i fråga om de tidigare i princip beslutade mentalsjukvårdsenheterna i Danderyd, Huddinge, Norrtälje, Nyköping, Värnamo, Varberg och Gällivare. Detta beror i sin tur bl. a. på att mentalsjukvårdsberedningen inför den förestående ändringen av huvudmannskapet i ökad omfattning samråder med landstingen vid planeringsarbetet.

Beredningens förslag till byggnadsarbeten förutsätter — såsom nämnts i det föregående — en medelsförbrukning för innevarande och nästa budgetår av ca 70,5 milj. kr. resp. 65 milj. kr. Då reservationen den 30 juni 1964 uppskattas till omkring 16,8 milj. kr. erfordras sålunda enligt beredningens förslag för nästa budgetår en medelsanvisning av i runt tal 48 milj. kr. Mot beredningens förslag har jag i huvudsak intet att erinra. De av mig förordade byggnadsåtgärderna m. m. redovisas i en investeringsplan, som torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende såsom bilaga.

Av den i investeringsplanen beräknade medelsförbrukningen under nästa budgetår på ca 65 milj. kr. belöper ca 12 milj. kr. på avslutande arbeten vid Mellringe, Hälsinge, Karsuddens och Salberga nya sjukhus samt barnavdelningen vid Vipeholms sjukhus. Vidare har i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning under nästa budgetår av sammanlagt ca 17 milj. kr. för uppförande av vårdenheter för mentalt sjuka barn och ungdomar samt medicinska centra jämte forskningsavdelningar m. m. vid Ulleråkers och S:t Lars' sjukhus. I övrigt omfattar investeringsplanen bl. a. uppförande och ombyggnad av vårdpaviljonger och terapilokaler vid ett flertal olika sjukhus.

Beträffande en del av de i investeringsplanen upptagna byggnadsobjekten har beredningen inte hunnit framlägga någon på huvudhandlingar grundad kostnadsberäkning. Då jag finner det angeläget, att ifrågavarande arbeten kan påbörjas i beräknad tid under nästa budgetår, har för budgetåret 1964/65 i investeringsplanen beräknats medel härför. Kostnadsramarna för dessa arbeten torde i enlighet med beredningens förslag få i särskild proposition underställas 1964 års höstriksdag för godkännande.

Jag övergår härefter till att närmare behandla vissa av de byggnadsåtgärder m. m., varom mentalsjukvårdsberedningen i detta sammanhang framlagt särskilda förslag.

Enligt den av 1961 års riksdag godtagna planen för upprustning av S:t Lars' sjukhus skall en vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar uppföras vid sjukhuset. Det förutsattes därvid, att vårdenheten skulle förläggas till viss Lunds stad tillhörig mark. Mot det av beredningen nu framlagda avtalet mellan medicinalstyrelsen och Lunds stad angående markbyte m. m. har jag intet att erinra. Avtalet innebär i huvudsak, att staden överlåter ca 64 800 m² till staten mot att staten dels överlåter ca 17 150 m² till staden och dels erlägger en köpeskilling av 240 000 kr. Vid behandlingen

av förevarande anslag i propositionen 1963: 63 anförde jag beträffande den nämnda vårdenheten, att den då preliminärt uppskattade byggnadskostnaden av 5 500 000 kr. inte kunde accepteras samt att denna kostnad borde väsentligt reduceras. Sedan bygghandlingar numera upprättats beräknas byggnadskostnaden till 4 400 000 kr. Denna byggnadskostnad bör godtagas. Kostnaderna för yttre arbeten i anslutning till den ifrågavarande vårdenheten har därjämte beräknats till 1 800 000 kr. Förslaget till dessa arbeten synes i fråga om vissa planeringsarbeten böra överarbetas i syfte att nedbringa kostnaderna. Jag föreslår, att kostnadsramen för de yttre arbetena i avvaktan härpå beräknas till 1 500 000 kr. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att ta närmare ställning till utformningen av de ifrågavarande arbetena.

Vidare har 1961 års riksdag fattat principbeslut om förläggning till Göteborg av en sådan vårdenhet med ca 50 vårdplatser för mentalt sjuka barn och ungdomar. Vid samma års riksdag har i princip godkänts att en rättspsykiatrisk klinik förläggs till Göteborg. Därjämte skall enligt mentalsjukvårdsberedningens preliminära planer en vårdenhet för höggradigt psykiskt efterblivna barn förläggas till sjukhuset. En förläggning av dessa enheter till S:t Jörgens sjukhus nödvändiggör, att sjukhusområdet kompletteras genom förvärv av vissa intilliggande markområden. Lämplig mark finns i anslutning till sjukhusområdets östra gräns och utgöres dels av ecklesiastisk mark och dels av mark i privat ägo. Genom beslut av 1963 års riksdag har medel ställts till förfogande för förvärv av den ecklesiastiska marken. Den i privat ägo befintliga marken, som skulle erfordras för nämnda ändamål, uppgår till ca 42 700 m². Jag finner det angeläget, att även detta markområde snarast förvärvas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att godkänna avtal härom.

I likhet med mentalsjukvårdsberedningen anser jag det angeläget, att snabba åtgärder vidtas för att förbättra avloppssystemet och dräneringen vid Sidsjöns sjukhus. Dessa arbeten bör emellertid i enlighet med beredningens förslag tills vidare begränsas till att avse paviljongområdet. Innan några åtgärder vidtas beträffande bostadsområdet bör med hänsyn till de höga kostnaderna först undersökas möjligheterna att på allmänna hyresmarknaden förhyra bostäder åt sjukhusets personal.

Med hänsyn till de skäl, som anförts av mentalsjukvårdsberedningen, anser jag mig vidare kunna godta av beredningen föreslagna höjningar av kostnadsramarna för elarbeten vid S:t Olofs sjukhus, vårdpaviljongerna MK 81 och MK 82 vid S:t Lars' sjukhus och den nya vårdenheten vid Vipeholms sjukhus för höggradigt psykiskt efterblivna barn. Dessa byggnadsobjekt bör sålunda upptas i investeringsplanen med resp. 188 000, 4 185 000 och 2 580 000 kr. Dessutom bör kostnadsramen för vissa yttre arbeten vid S:t Lars' sjukhus uppräknas från 2 370 000 kr. till 3 300 000 kr.

Mot beredningens byggnadsförslag i övrigt har jag intet att erinra.

I skrivelse den 4 september 1963 angående förslag till stat för medicinalstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1964/65 hemställde medicinalstyrelsen om särskilda anslag för bl. a. uppförande av en provisorisk vårdpaviljong vid Västra Marks sjukhus och ett bostadshus för ogift personal vid Västra Ny sjukhus. Kostnaderna för dessa byggnadsobjekt beräknades till 350 000 resp. 200 000 kr. Vid anmälan av förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1964/65 anförde chefen för finansdepartementet, att nämnda byggnadsarbeten inte syntes vara av den natur att kostnaderna skulle belasta fastighetsfondens stat. Det förutsattes, att dessa frågor skulle tas upp i samband med behandlingen av nu förevarande investeringsanslag. Det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget om uppförande vid Västra Ny sjukhus av ett provisoriskt bostadshus kan jag inte tillstyrka. Jag förutsätter, att medicinalstyrelsen vidare undersöker möjligheterna att på andra vägar lösa bostadsfrågan för sjukhusets personal. I fråga om Västra Marks sjukhus uppkommer ett ökat platsbehov i samband med en planerad reovering av vissa vårdavdelningar. Behovet markeras ytterligare genom den överbeläggning som f. n. finns vid sjukhuset. Jag förordar därför, att medel för den av medicinalstyrelsen föreslagna provisoriska vårdpaviljongen vid Västra Marks sjukhus reserveras i investeringsplanen. Huruvida denna paviljong behöver komma till stånd bör dock slutligt fastställas efter utredning om i hur stor omfattning det är möjligt att överflytta patienter från Västra Marks sjukhus till den nya sjukhusanläggningen i Sala för höggradigt psykiskt efterblivna.

I enlighet med vad jag förordat i det föregående föreslår jag, att investeringsramen för nästa budgetår fastställs till avrundat 65 000 000 kr.

Vid ingången av budgetåret 1963/64 fanns en reservation på anslaget av ca 27 300 000 kr. Då för nämnda budgetår anvisats ett investeringsanslag av 60 000 000 kr. stod alltså vid budgetårets början omkring 87 300 000 kr. till förfogande. Mot mentalsjukvårdsberedningens beräkningar av medelsförbrukningen under innevarande budgetår har jag intet att erinra. I enlighet härmed beräknar jag medelsförbrukningen under budgetåret 1963/64 till ca 70 500 000 kr. och den utgående reservationen den 30 juni 1964 till ca 16 800 000 kr. Då medelsförbrukningen under nästa budgetår uppskattas till ca 65 000 000 kr. erfordras sålunda för nästa budgetår en medelsanvisning av i runt tal 48 000 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalet med Lunds stad angående markbyte m. m.;

b) till *Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.* på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 48 000 000 kr.

II. Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna

Medicinalstyrelsens anslagsframställning

Medicinalstyrelsen anför i huvudsak följande angående medelsbehovet för budgetåret 1964/65 under anslaget Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna.

Arbetet med översynen av 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna fortgår alltjämt. Resultatet av detta arbete torde ej komma att påverka förhållandena inom vårdområdet under de närmaste budgetåren.

Enligt gällande statsbidragsgrunder utgår statsbidrag för kalenderår med 1 200 kr. per godkänd internatplats och med 200 kr. för varje i kontrollerad familjevård utackorderad psykiskt efterbliven.

Antalet godkända internatplatser uppgick den 1 juli 1963 till ca 8 700. Intill nästkommande budgetår torde ett tillskott av omkring 300 nya platser vara att vänta. För budgetåret 1964/65 bör därför beräknas ett belopp av 10 800 000 kr. för bestridande av statsbidragen till internatplatser.

Antalet i familjevård utackorderade psykiskt efterblivna uppgick den 1 april 1963 till 770. Denna vårdform utvidgas kraftigt och styrelsen beräknar statsbidrag för ändamålet till i runt tal 170 000 kr.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 8 februari 1963 godkänt ett mellan medicinalstyrelsen och Stiftelsen Hem för blinda utvecklingsstörda barn preliminärt träffat avtal avseende driften av Rödakorshemmet i Öjaby och Skärfstahemmet. Styrelsen, som godkänt båda hemmen som enskilda sjukhem, har den 15 maj 1963 fastställt inkomst- och utgiftsstaten för hemmen, upptagande 208 000 kr. för Öjaby för år 1963 och 158 625 kr. för Skärfstahemmet för tiden den 1 april—31 december 1963. För nästa budgetår erfordras sammanlagt 419 500 kr., vilket bör avrundas till 420 000 kr.

Verksamheten vid det hem för korttidsvård av vissa svårskötta psykiskt efterblivna barn, vilket drivs av försäkringsbolaget Folksam i samråd med Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, påbörjades den 8 juni 1963. Det i 1963 års statsverksproposition beräknade medelsbehovet av 63 000 kr. till hemmets driftkostnader har visat sig för lågt, väsentligen beroende på att hemmet fått mottaga ett avsevärt mera invalidiserat och svårskött klientel än ursprungligen beräknats. Styrelsen beräknar medelsbehovet för hemmet för nästa budgetår till ca 100 000 kr.

För innevarande budgetår har anvisats 11 000 kr. för att möjliggöra sjukgymnastisk behandling av patienter med centralmotoriska rubbningar samt till föreläsningsverksamhet med filmdemonstrationer om sådan behandling. Styrelsen beräknar oförändrat belopp för budgetåret 1964/65.

För bidrag till driften av vårdanstalter skulle sålunda för budgetåret 1964/65 erfordras 11 501 000 kr.

I avvaktan på förslag om en flerårig utbildning för föreståndare vid vårdanstalter m. fl., vilket är under utarbetande av en inom medicinalstyrelsen tillsatt delegation, beräknar styrelsen liksom tidigare 10 000 kr. för en treveckorskurs för dessa befattningshavare.

Fr. o. m. föregående budgetår har medel anvisats till tredagarskonferenser för centralstyrelsernas vårdföreståndare och läkare. I dessa konferenser deltar även överläkarna vid de statliga mentalsjukhusen för psykiskt efterblivna m. fl. Sedan två år anordnas jämväl en årlig tredagarskonferens för assistenter och kuratorer inom vårdområdet. Styrelsen finner det angeläget, att sådana konferenser anordnas jämväl under nästa budgetår och beräknar härför ($2 \times 1\,200$) 2 400 kr. resp. 1 000 kr.

Fr. o. m. budgetåret 1962/63 har likaledes anordnats regionala endagskonferenser för lokala tillsynsmän inom undervisningen och vården av psykiskt efterblivna samt för föreståndare vid vårdanstalterna. Från centralstyrelsernas sida har uttryckts önskemål om att samtliga centralstyrelseledamöter skall få delta i konferenserna för tillsynsmän. Detta torde inte komma att inverka på medelsbehovet. Medicinalstyrelsen hemställer, att för ifrågakvarande konferenser — sex för de lokala tillsynsmännen och centralstyrelsernas ledamöter och lika många för föreståndare vid vårdanstalterna med ca 25 deltagare i varje — anvisas oförändrat belopp, ($2 \times 4\,200$) 8 400 kr.

Genom beslut den 25 oktober 1963 har Kungl. Maj:t bemyndigat medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen att under innevarande budgetår försöksvis anordna en treveckorskurs för arbetsledare vid skyddad sysselsättning för psykiskt efterblivna arbets- och vårdhemspatienter. Kostnaderna för kursen beräknades till 8 500 kr. Medicinalstyrelsen hemställer, att samma belopp ställes till förfogande för anordnande av en dylik kurs även nästa budgetår.

Styrelsen förutsätter, att huvudmännen bestrider kostnaderna för kommunalt anställdas resor och uppehålle.

För kursverksamheten m. m. skulle sålunda för budgetåret 1964/65 erfordras 30 300 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1964/65 under förevarande anslag skulle sålunda uppgå till 11 531 300 kr., vilket belopp med hänsyn till belastningen torde kunna avrundas till 11 500 000 kr.

Förslag jämte yttranden i fråga om disposition av gamla lasarettet i Sollefteå för vård av vissa psykiskt efterblivna

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 15 februari 1963 hemställt, att medel måtte anvisas för ombyggnad av gamla lasarettet i Sollefteå till anstalt för vård av vissa psykiskt efterblivna patienter. Styrelsen erinrar om att det inom vården av de psykiskt efterblivna finns flera arter av speciellt handikappade, som erfordrar dels differentiering från s. k. okomplicerade psykiskt

efterblivna, dels ock speciella bl. a. tekniska anordningar för vård. Detta gäller framför allt höggradigt vanföra samt blinda psykiskt efterblivna.

Höggradigt vanföra psykiskt efterblivna vårdas f. n. till ett antal av ca 80 på Vipeholms sjukhus i Lund och ca 140 på Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra. Av dessa sistnämnda har under de senaste åren allt fler visat sig vara icke behandlingsbara och i behov av omplacering för att bereda plats åt andra, som är i större behov av den speciella vård som sjukhuset är avsett att meddela. Vid en av medicinalstyrelsen under sommaren 1962 verkställd inventering uppgick enbart på kommunala och enskilda plananstalter antalet höggradigt psykiskt efterblivna i behov av omplacering till 408.

Blinda psykiskt efterblivna vårdas på vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, där 60 platser finns för vuxna vårdhemsfall, varjämte en särskild barack med 12 platser är avsedd att uppföras till våren. Enligt nyssnämnda inventering fanns på plananstalterna 127 blinda patienter, vartill kommer visst antal på rixanstalterna.

Det totala antalet psykiskt efterblivna i behov av omflyttning enligt den av styrelsen åsyftade inventeringen, som inte omfattade särskoleklientelet, en viss dag 1962 för hela landet utgjorde 2 367, varav 499 med svår vanförhet som komplikation och 168 med blindhet som komplikation.

Sedan Västernorrlands läns landsting erbjudit medicinalstyrelsen att förhyra gamla lasarettet i Sollefteå har styrelsen efter ingående övervägande och besiktning av området funnit det angeläget, att de gamla lasarettlokalerna disponeras för vård av nämnda kategorier psykiskt efterblivna. Enligt styrelsens förslag skulle en av våningarna beläggas med 31 vanföra psykiskt efterblivna och lasarettets övriga tre våningar disponeras för vård av sammanlagt 63 blinda psykiskt efterblivna. Det totala vårdplatsantalet skulle sålunda uppgå till 94 platser. För ett utnyttjande av lasarettet för dessa ändamål erfordras dock viss upprustning av fastigheten, främst utjämning av mark, uppsättande av vissa plank, rivning av läkarvillan samt viss ombyggnad av lasarettbyggnaden. Kostnaderna för dessa arbeten har på grundval av i ärendet upprättade ritningar uppskattats till ca 500 000 kr.

Medicinalstyrelsen upplyser vidare, att länsbrandinspektören i Västernorrlands län i yttrande den 7 februari 1963 tillstyrkt den planerade användningen av lasarettbyggnaden.

Mentalsjukvårdsberedningen tillstyrker i yttrande över medicinalstyrelsens förslag den föreslagna användningen av Sollefteå gamla lasarett. Styrelsens förslag till disposition av rumsenheterna inom byggnaden har endast föranlett några smärre erinringar från beredningens sida. Vidkommande den planerade upprustningen av lasarettet finner beredningen det av drifts-ekonomiska skäl lämpligt, att den befintliga panncentralens ångpanna utbytes mot oljeeldade varmvattenpannor. Beredningen upplyser, att kostnaderna för ifrågavarande ombyggnadsarbeten, exkl. kostnaderna för arbetena

beträffande panncentralen, av byggnadsstyrelsen uppskattats till i runt tal 800 000 kr. De av styrelsen uppskattade kostnaderna för arbetena beträffande centralen uppgår till ca 130 000 kr.

Därefter har *överdirektören E. G. Annell* såsom särskild utredningsman med skrivelse den 30 december 1963 överlämnat ett i ärendet preliminärt träffat avtal med representanter för Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott.

I yttrande häröver har *medicinalstyrelsen* i princip tillstyrkt avtalsförslaget.

Sedan avtalsfrågan varit föremål för ytterligare överväganden inom socialdepartementet har följande avtal träffats mellan statssekreteraren i socialdepartementet och representanter för Västernorrlands läns landsting.

A v t a l

Mellan undertecknad såsom representant för socialdepartementet, å ena sidan, och representanter för Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott, nedan kallat landstinget, å den andra, har träffats följande avtal angående provisorisk disposition av gamla lasarettet i Sollefteå för vård av blinda och höggradigt vanföra psykiskt efterblivna.

§ 1.

Medicinalstyrelsen för Kungl. Maj:t och Kronan äger på nedan angivna villkor att såsom ett provisorium för tiden t. o. m. den 31 december 1966 disponera lasarettet för vård av blinda och höggradigt vanföra psykiskt efterblivna över 11 års ålder.

Lasarettet beräknas efter reparation och omdisponering ge utrymme för 63 blinda och 31 höggradigt vanföra psykiskt efterblivna.

Lasarettet skall under avtalstiden benämnas vårdhemmet i Sollefteå.

Anmärkning: För tiden 1/1 1967—31/12 1973 kommer verksamheten att fortsätta såsom ett provisorium för samma klientel och avsett för patienter från Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns landsting med Västernorrlands läns landsting som huvudman för verksamheten.

§ 2.

Landstinget utför erforderlig reparation och utrustning av lasarettet samt tillhandahåller för verksamheten erforderlig personal och ombesörjer den löpande driften enligt närmare föreskrifter i efterföljande paragrafer.

§ 3.

Reparationen skall utföras i huvudsaklig överensstämmelse med mental-sjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegations remissutlåtande den 4 juni 1963 över medicinalstyrelsens underdåniga framställning den 15 februari 1963 angående medel för ombyggnad av gamla lasarettet i Sollefteå för vård av psykiskt efterblivna. Remissutlåtandet fogas såsom bilaga 1 till detta avtal.

Utrustningen skall utföras med ledning av en den 28 juni 1963 upprättad promemoria, vilken fogas till detta avtal som bilaga 2.

§ 4.

Det åligger landstinget att bedriva arbetena på sådant sätt att vårdhemmet kan tagas i bruk för sitt ändamål senast den 1 januari 1965. Innan vårdhem-

met tages i bruk skall det avsynas och godkännas för hela provisorietiden av överinspektören för vård av psykiskt efterblivna.

Anmärkning: Det förhållandet att detta provisoriska vårdhem kommer att drivas under ca 10 år för vårdklientel från norrlandslänen skall icke sätta norrlandslandstingen i ett sämre förhållingsläge vid de blivande förhandlingarna om övertagande av huvudmannaskapet för ifrågavarande kategorier än om detta avtal icke kommit till stånd.

§ 5.

Till landstingets kostnader för i § 3 angiven reparation och utrustning utgår av statsmedel ett engångsbidrag av 500 000 kronor.

§ 6.

I § 5 angivet engångsbidrag utbetalas av medicinalstyrelsen till landstinget sedan avsyning och godkännande enligt § 4 ägt rum samt landstinget till medicinalstyrelsen ingivit bestyrkt redovisning över kostnaderna för reparationsarbeten och utrustning.

§ 7.

Personalen skall före tjänstgöringens början erhålla den specialutbildning för vård av ifrågavarande klientel, som medicinalstyrelsen bestämmer. Kostnaderna — inklusive löner, rese- och traktamentsersättningar — för sådan specialutbildning bestridas av medicinalstyrelsen.

Personalen anställs av landstinget till det antal och med de arbetsuppgifter som erfordras och i enlighet med för landstingets befattningshavare gällande avtal och reglementen.

§ 8.

För driften av vårdhemmet skola, i den mån ej annat följer av detta avtal, i tillämpliga delar gälla de i lagen den 4 juni 1954 om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna jämte tillämpningsföreskrifter den 10 december 1954 (nr 734) för vårdhem meddelade föreskrifter.

Vårdhemmet administreras av landstinget på sätt som av landstinget bestämmes.

§ 9.

Landstinget erhåller ersättning för driftskostnaderna med det belopp för vårddag, vartill de enligt räkenskaperna uppgått. Under de första sex månaderna efter det vårdhemmet tagits i bruk skall ersättningsbeloppet dock begränsas till 100 kronor för vårddag. Under återstående avtalstid utgår ersättningen högst med det belopp, vartill vårddagkostnaden vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium, Vejbystrand, uppgått under närmast föregående budgetår och under förutsättning av att denna anstalts driftskaraktär ej förändras under detta avtals giltighetstid.

Medel för driften utanordnas av medicinalstyrelsen kvartalsvis i förskott på av landstinget gjord rekvisition, vari skall anges beräknat antal vårddagar under det kommande kvartalet. För de första sex månaderna efter det vårdhemmet tagits i bruk beräknas vårddagkostnaden till 100 kronor, för återstående del av 1965 samt första kvartalet 1966 till 55 kronor och för efterföljande tid till samma belopp, vartill vårddagkostnaden uppgått under närmast föregående kalenderår.

Slutavräkning för varje år sker, så snart räkenskaperna avslutats och utan anmärkning granskats av landstingets revisorer. Vid rekvisition av

slutlikvid skall erforderlig redovisning över driftskostnaderna för året samt de andra uppgifter, som äro erforderliga för likvidens beräkning, överlämnas till medicinalstyrelsen.

§ 10.

Vårdhemmet är företrädesvis avsett för vård av patienter från Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Intagning av patient, som avses i § 1, sker av vårdhemmets läkare efter samråd med föreståndaren. Till ansökan om intagning skall fogas samma handlingar som vid anmälan till inskrivning hos centralstyrelse. Om patient ej är inskriven hos sådan styrelse, skall ansökan översändas för prövning till överinspektören för vården av psykiskt efterblivna.

§ 11.

Innan utskrivning av patient sker, bör samråd äga rum med den centralstyrelse under vilken patienten lyder.

§ 12.

Därest vårdhemmets vårdplatser icke i sin helhet komma att tagas i anspråk för vård av sådana patienter, som avses i detta avtal, äger medicinalstyrelsen att för vård hänvisa även psykiskt efterblivna med annan komplikation.

Om patienter från andra län än de som i § 10 anges skulle vårdas å vårdhemmet, är medicinalstyrelsen skyldig att senast den 31 december 1966 överflytta ifrågavarande patienter till vårdanstalter, vars huvudmän ha skyldighet att fr. o. m. 1/1 1967 ombesörja vården.

§ 13.

Detta avtal gäller intill utgången av år 1966 under förutsättning att det samma godkännes av Kungl. Maj:t å ena sidan samt av Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott å andra sidan.

Härnösand den 4 februari 1964.

För socialdepartementet

För Västernorrlands läns landstings
förvaltningsutskott

L.-Å. Åström

Erik Olsson

/ Bengt Olsson

Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott har för sin del godkänt avtalet.

Departementschefen

Enligt gällande grunder utgår statsbidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna med 1 200 kr. per godkänd internatplats och med 200 kr. för varje i kontrollerad familjevård utackorderad psykiskt efterbliven, allt för kalenderår räknat. I likhet med medicinalstyrelsen beräknar jag medelsbehovet under nästa budgetår för dessa ändamål till sammanlagt 10 970 000 kr.

Genom beslut den 8 februari 1963 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdä-

gens bemyndigande godkänt avtal med Stiftelsen Hem för blinda utvecklingsstörda barn om statsbidrag till driften av vårdhemmen Öjaby i Helgevarma och Skärfsta i Sollefteå. Avtalet, som gäller längst t. o. m. den 31 december 1967 och vid uppsägning minst t. o. m. den 31 december 1965, innebär i princip, att staten svarar för driftkostnaderna. För nästa budgetår beräknar jag i likhet med medicinalstyrelsen medelsbehovet för statsbidrag till driften av nämnda hem till sammanlagt ca 420 000 kr.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 25 juli 1963 med stöd av riksdagens bemyndigande godkänt avtal om statsbidrag till driften under sommaren 1963 av Stiftelsen Solstrimmans sommarhem i Östa i Nora kommun för vård av psykiskt efterblivna barn med komplicerat handikapp. Avtalet innebär i princip, att staten svarar för driftkostnaderna. Medelsbehovet under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål beräknar jag i likhet med medicinalstyrelsen till i runt tal 100 000 kr. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om avtalets fortsatta giltighet.

För fortsatt sjukgymnastisk behandling vid riksanstalterna av patienter med vissa rörlighetsrubbingar bör i enlighet med medicinalstyrelsens förslag anvisas oförändrat belopp, 11 000 kr.

Medicinalstyrelsens förslag beträffande kurser och konferenser inom ifrågavarande vårdområde kan jag tillstyrka. För ändamålet bör beräknas sammanlagt 30 300 kr. Jag vill i detta sammanhang anmäla, att Kungl. Maj:t genom beslut den 25 oktober 1963 medgivit, att en kurs för arbetsledare vid skyddad sysselsättning för psykiskt efterblivna fick anordnas redan under budgetåret 1963/64.

Jag vill vidare i detta sammanhang erinra om att utbildning av vårdpersonal för särskolor och vårdanstalter sedan några år tillbaka bedrivits av åtskilliga huvudmän i anslutning till yrkesskolorna. Sålunda anordnas såväl grundkurser i vård av psykiskt efterblivna som yrkeskurser för utbildning av barnsköterskor och vårdarinnor inom denna vårdgren. Bidrag till utbildningen kan utgå från anslag under åttonde huvudtiteln.

Enligt 4 § lagen den 4 juni 1954 om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna föreligger inte skyldighet för landsting att svara för undervisning och vård av bl. a. sådana psykiskt efterblivna, som är blinda eller högradigt vanföra. Vården av dessa har hittills betraktats som en statlig angelägenhet.

Såsom medicinalstyrelsen anfört är den statliga organisationen för vård av dessa patientkategorier otillräcklig. Många patienter kan på grund härav f. n. inte erbjudas en adekvat vård utan har hänvisats till institutioner, som är avsedda för annat klientel. Vidare är de statliga vårdresurserna — jag avser här främst anstalten i Lund för blinda med komplicerad utvecklingshämning och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium för vård av högradigt vanföra psykiskt efterblivna — koncentrerade till södra Sve-

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1964. 1 saml. Nr 86*

rige. Dessa förhållanden har medfört, att huvuddelen av ifrågavarande patienter kommit att vårdas vid landstingskommunala och enskilda plan- och riksanstalter för psykiskt efterblivna.

Mot bakgrunden härav finner jag medicinalstyrelsens initiativ till utnyttjande av gamla lasarettet i Sollefteå för vård av blinda samt höggradigt vanföra psykiskt efterblivna vara värdefullt. Styrelsens förslag innebär, att en av lasarettets våningar skulle beläggas med 31 höggradigt vanföra psykiskt efterblivna och övriga tre våningar disponeras för vård av sammanlagt 63 blinda psykiskt efterblivna. Det totala vårdplatstillskottet skulle sålunda uppgå till 94 vårdplatser. Visserligen tillgodoses härigenom inte hela det vårdbehov som föreligger, men förslaget bör innebära en inte oväsentlig minskning av trycket på landstingens vårdanstalter. Av särskilt värde anser jag det vara, att platser för detta klientel kommer att finnas tillgängliga även i Norrland. Förslaget gör det också möjligt att överflytta en del patienter från Kronprinsessan Victorias kustsanatorium, varigenom där kan beredas plats för patienter, som är i större behov av specialvård vid kustsanatoriet.

För att gamla lasarettet i Sollefteå skall kunna användas för här avsett ändamål erfordras en viss upprustning av lasarettet. De av medicinalstyrelsen och mentalsjukvårdsberedningen föreslagna åtgärderna i dessa avseenden finner jag väl motiverade. Kostnaderna härför har av byggnadsstyrelsen beräknats till sammanlagt ca 930 000 kr. Därtill kommer utrustningskostnader, som beräknats till 135 000 kr.

Det i ärendet den 4 februari 1964 träffade avtalet med Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott anser jag böra godtagas. Avtalet innebär, att gamla lasarettet i Sollefteå, vilket under avtalstiden skall benämnas vårdhemmet i Sollefteå, kommer att fungera som en provisorisk regionanstalt för ifrågavarande klientel för landstingsområdena inom norrlandsregionen. Avtalet är avsett att gälla intill utgången av år 1966, dvs. intill dess landstingen i enlighet med 1963 års riksdagsbeslut övertar huvudmannskapet för den av staten drivna mentalsjukvården m. m. För tiden 1967—1973 förutsättes verksamheten komma att fortsätta med Västernorrlands läns landsting som huvudman.

Enligt avtalet åtar sig landstinget att utföra erforderlig reparation och utrustning av lasarettet samt att ombesörja den löpande driften. Arbetena skall bedrivas på sådant sätt att vårdhemmet kan tas i bruk senast den 1 januari 1965. Till landstingets kostnader för ifrågavarande reparation och utrustning skall enligt avtalet av statsmedel utgå ett engångsbidrag med 500 000 kr.

Beträffande driftkostnaderna innebär avtalet i princip, att landstinget skall erhålla ersättning av staten för de verkliga driftkostnaderna per vård dag, dock högst med det belopp, vartill vårdkostnaden vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium uppgått under närmast föregående bud-

getår. Under de första sex månaderna efter det att vårdhemmet tagits i bruk, dvs. under den tid som beräknas förflyta innan vårdhemmet är fullbelagt, skall dock ersättningsbeloppet utgöra högst 100 kr. för vård dag. I anslutning till § 12 andra stycket i avtalet förutsätter jag, att överflyttning av sådana patienter från sjukvårdsområden utanför norrlandsregionen, som är intagna på vårdhemmet vid årsskiftet 1966/67, kommer att ske med beaktande av möjligheterna för ifrågavarande huvudmän att mottaga dessa patienter.

Med utgångspunkt från att vårdhemmet i Sollefteå kommer att börja beläggas den 1 oktober 1964 och att medelbeläggningen uppgår till 30 patienter under sista kvartalet 1964, 60 patienter under första kvartalet 1965 och 90 patienter under andra kvartalet 1965 beräknar jag medelsbehovet för ersättning för driftkostnaderna till i runt tal 1 250 000 kr. under nästa budgetår. Härtill kommer engångsbidraget på 500 000 kr. för byggnadens iståndsättning. Därutöver bör beräknas ett belopp av 20 000 kr. för utbildning av personalen i den behandlingsteknik m. m., som vårdhemmets patienter kommer att kräva på grund av sina komplicerade handikapp.

Det sammanlagda medelsbehovet under nästa budgetår för iståndsättningen och driften av vårdhemmet i Sollefteå kan sålunda beräknas till 1 770 000 kr.

Vad jag nu förordat innebär, att förevarande anslag behöver ökas med i runt tal 2 000 000 kr. Anslaget bör därför uppföras med 13 300 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalet med Västernorrlands läns landsting angående provisorisk disposition av gamla lasarettet i Sollefteå för vård av blinda och högradigt vanföra psykiskt efterblivna;

b) till *Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna* för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 13 300 000 kr.

III. Överlåtelse av vissa markområden vid Mariebergs sjukhus

Förslag jämte yttranden

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 5 mars 1963 hemställt om bemyndigande att till Kristinehamns stad överlåta vissa i skrivelsen angivna markområden, vilka disponeras av Mariebergs sjukhus. Styrelsen anför, att dessa markområden inte är erforderliga för sjukhusets drift. Till medicinalstyrelsen har i ärendet yttranden avgivits av kammarkollegiet — som överlämnat yttranden av bostadsstyrelsen och drätselkammaren i Kristinehamn — mentalsjukvårdsberedningen, direktionen för Mariebergs sjukhus och Värm-

lands läns landstings förvaltningsutskott. Några erinringar mot den föreslagna marköverlåtelsen har inte framkommit i dessa yttranden. De av kammarkollegiet föreslagna saluvärdena för nu ifrågavarande markområden har godtagits av staden. I ärendet har medicinalstyrelsen sedermera den 21 februari 1964 inkommit med ett mellan styrelsen och stadens drätselkammare preliminärt upprättat köpekontrakt av följande lydelse.

K ö p e k o n t r a k t

Mellan Kungl. Medicinalstyrelsen för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och drätselkammaren i Kristinehamn för Kristinehamns stad, nedan kallad köparen, å andra sidan, har under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Kristinehamn godkännande, träffats följande överenskommelse.

Kungl. Maj:t och kronan upplåter och försäljer till köparen med full äganderätt nedan upptagna markområden till samtidigt angivna köpeskillingar, nämligen

c) av stadsägoområdet nr 1581 ca 1 100 m ² till kronor 7 300 (markvärdet 3 300:— + nuvärdet av befintlig byggnad 4 000:—). Köparen överlåter i sin tur till Kungl. Maj:t och kronan med full äganderätt ca 450 m ² av stadsågan nr 1581 a till kronor 1 350:—. Skillnadsbeloppet uppgår sålunda till kronor	5 950:—
d) av stadsägoområdet nr 1582 ca 1 200 m ² till kronor	2 400:—
e) av stadsägoområdet nr 1583 ca 4 600 m ² till kronor	9 200:—
f) av stadsägoområdet nr 1584 ca 344 500 m ² , som fördelas på två delområden, där ägofigurerna enligt bifogade, med nr A 3-231 betecknade och under januari månad 1962 ändrade karta angivits sålunda	
f ₃) ca 312 000 m ² till kronor	542 700:—
f ₄) ca 32 500 m ² till kronor	24 375:—

Områdenas ungefärliga gränser har på kartan angivits med röd färg.

Härjämte överlåtas till köparen utan vederlag av stadsägoområdet nr 1584 områdena

f₅) ca 3 500 m² (begravningsplats) och

f₆) ca 20 700 m² (begravningsplats)

Såsom ersättning för de framtida vård- och underhållskostnaderna för begravningsplatserna erhåller staden 105 000 kronor, vilket belopp avräknas å köpeskillingen.

Köparen förbinder sig att göra framställning om sådant förordnande som avses i 2 § 2 mom. lagen den 2 juni 1961 om församlingsstyrelse så att ärendena härom och om stadens markförvärv kunna handläggas parallellt.

Köparen övertager den åt Mariebergs sjukhus av hantverksföreståndaren G. W. Sundin enligt testamente den 22 oktober 1936 gjorda donationen även som de förpliktelser som åvilat sjukhuset i anslutning härtill. Behållningen i donationsfonden skall avräknas från det belopp å 105 000 kronor, som Kungl. Maj:t och kronan enligt ovan har att erlægga för begravningsplatsernas underhåll.

Markområdena överlåtas fria från penninginteckningar.

Köparen förbinder sig att respektera i fastigheterna intecknade nyttjanderätter.

Köparen förbinder sig att vid exploatering av ifrågavarande markområden

i samråd med direktionen för Mariebergs sjukhus medverka till att vid exploateringstillfället föreliggande behov av bostäder för sjukhusets personal tillgodoses i den mån detta kan ske utan kostnad för köparen.

Onera och andra avgifter, som belöpa på tiden efter tillträdesdagen, betalas av köparen.

Kostnaderna för vinnande av lagfart ävensom för områdenas avstyckande skola erläggas av tillträdaren.

Områdena må tillträdas av köparen resp. Kungl. Maj:t och kronan först sedan överenskommen mellanavgift till fullo erlagts, varvid köpebrev utfärdas å resp. fång.

Detta avtal har upprättats i två exemplar, varav vardera parten tagit ett.
Stockholm den 21/2 1964. Kristinehamn den 15/2 1964.

Kungl. Medicinalstyrelsen

Kristinehamns stads drätselkammare

Håkan Rahm

K. A. Karlsson

C. Brown

/Torsten Jertel

/Ingrid Jonsson

Stadsfullmäktige i Kristinehamns stad har för sin del godkänt köpekontraktet.

Departementschefen

Då ifrågavarande mark inte erfordras för Mariebergs sjukhus och med hänsyn till att Kristinehamns stad behöver disponera mark för byggnadsverksamhet, anser jag mig böra tillstyrka den föreslagna marköverlåtelsen. Mot det i ärendet upprättade köpekontraktet har jag intet att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalet med Kristinehamns stad angående överlåtelse av mark m. m.

IV. Lån till föreningen Ervallahemmet för vissa byggnadsarbeten

Framställning jämte yttranden

I skrivelse den 11 oktober 1963 har föreningen Ervallahemmet anhållit, att föreningen måtte beviljas ett räntefritt 30-årigt amorteringslån på 80 000 kr. för tillbyggnad av den befintliga terapibygnaden. Tillbyggnaden är avsedd att i bottenplanet inrymma vävsal med bilokaler samt ett kafferum för patienterna. Till källarplanet har förlagts utrymmen för tvätt, torkrum, mangel- och strykrum samt lokaler för lagring av rotfrukter m. m.

Medicinalstyrelsen anser det angeläget, att lokalerna för arbetsterapi vid Ervallahemmet utökas i huvudsaklig enlighet med det framlagda förslaget. Byggnadsarbetena bör dock utföras med beaktande av vad centrala sjukvårds-

beredningen anfört i ett av medicinalstyrelsen infordrat yttrande. Medicinalstyrelsen tillstyrker, att föreningen Ervallahemmet beviljas det sökta räntefria 30-åriga amorteringslånet å 80 000 kr.

Centrala sjukvårdsberedningen anför i nyssnämnda yttrande bl. a. följande.

Den aktuella tillbyggnaden avses uppföras i anslutning till en befintlig terapibygnad. Härigenom erhålles en samlad yta av ca 150 m² för terapi-verksamhet, förutom förråd och övriga erforderliga biutrymmen. Utslaget på de 62 patienter anläggningen omfattar blir det i det närmaste 2,5 m² per patient. Detta är relativt litet bl. a. med hänsyn till att man i en av salarna avser att syssla med vävning, vilket är en utrymmeskrävande form av terapi och det kan framdeles visa sig önskvärt med ytterligare utrymme för sysselsättningsterapi eller eventuellt skyddad verksamhet. Mot den föreslagna utbyggnaden såsom den framgår av dessa ritningar har beredningen ingen annan erinran än att toaletten bör göras betydligt större än i förslaget med hänsyn till att patienterna om de får anfall behöver hjälp av personalen. Byggnaden avses bli uppförd av trä, invändigt beklädd med hårda träfiberplattor. Med hänsyn till brandfaran bör träfiberplattorna utbytas med brandskyddande material. Beredningen anser inte, att tvättlokalernas placering i källarvåningen innebär en fullgod lösning, om dessa skall användas kontinuerligt. Då de enligt vad som upplysts under hand är avsedda för personallens tvätt, vill beredningen icke motsätta sig lösningen, som ju är den mest ekonomiska.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att styrelsen tidigare yttrat sig över en framställning från föreningen Ervallahemmet om medel för utförande av lokaler för nu ifrågavarande ändamål. I syfte att nedbringa byggnadskostnaderna föreslog styrelsen därvid, att förslaget skulle omarbetas på sådant sätt att lokalerna kunde sammanföras till en byggnad. Det nu föreliggande förslaget följer byggnadsstyrelsens rekommendation i fråga om lokalernas förläggning. De uppgivna kostnaderna, 82 000 kr., finner styrelsen vara alltför lågt beräknade vid normalt byggnadsförfarande. Med hänsyn till att byggnadsarbetena enligt vad som upplysts under hand skall utföras i egen regi med anlitan av hemmets arbetskraft under yrkeskunnig ledning torde dock nämnda summa förslå. Byggnadsstyrelsen tillstyrker därför, att föreningen Ervallahemmet erhåller det sökta lånet.

Departementschefen

Det av föreningen Ervallahemmet drivna epileptikerhemmet omfattar 62 vårdplatser. Lån av statsmedel har vid flera tidigare tillfällen — senast vid 1959 års riksdag — beviljats för byggnadsarbeten vid Ervallahemmet. De av föreningen nu föreslagna arbetena omfattar tillbyggnad av den befintliga terapibygnaden med lokaler för vävning, kafferum, ekonomiutrymmen m. m. Mot det framlagda förslaget har jag i huvudsak intet att erinra. Jag förutsätter dock, att av centrala sjukvårdsberedningen i ärendet framförda synpunkter beaktas. Föreningens kostnadsberäkning bör godtagas. Med

hänsyn härtill och då jag finner det angeläget att terapilokalerna vid hemmet utökas, tillstyrker jag, att föreningen Ervallahemmet beviljas ett räntefritt 30-årigt amorteringslån på 80 000 kr. för ändamålet. Såsom villkor för lånet torde böra gälla bl. a., att föreningen i egenskap av ägare till hemmet ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes, samt att lånet skall — till den del det inte amorterats — återbetalas, om verksamheten nedlägges eller inte upprätthålles på tillfredsställande sätt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till föreningen Ervallahemmet* på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd, socialdepartementet, för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kr.

V. Vissa frågor rörande kustsanatoriet Apelviken

Förslag

*Utredningen rörande den framtida användningen av kustsanatoriet Apelviken*¹ har den 31 oktober 1963 framlagt förslag i ämnet. Förslaget innebär bl. a.

att antalet vårdplatser vid Apelviken minskas från 320 till 250,

att ett preliminärt avtal godkännes om upplåtande på 10 år till Hallands läns landsting av ytterligare 30 eller sammanlagt 60 vårdplatser för ortopedi samt 73 vårdplatser för långvarigt kroppssjuka,

att medel anvisas till vissa iståndsättningsarbeten med 103 000 kr. och till stipendier åt sjukgymnaster, sjuksköterskor och arbetsterapeuter med 8 000 kr.,

att det lån på 100 000 kr. som av 1960 års riksdag beviljats föreningen kustsanatoriet Apelviken för anskaffande av särskild utrustning för vård av paraplegiker avskrivs över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster,

att det lån på 732 000 kr., som av 1938 års riksdag anvisats för vissa byggnadsarbeten vid kustsanatoriet avskrivs med $3\frac{1}{8}$ procent av det ursprungliga lånebeloppet för varje helt år, varunder kustsanatoriet används för sjukvårdsändamål, ävensom att i enlighet därmed på åren 1939—1963 belöpande avskrivningsbelopp, avrundat 610 000 kr., må den 1 juli 1964 avskrivs över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster,

att det räntebelopp på 21 000 kr., vilket årligen skall utgå på det lån om 600 000 kr., som av 1955 års riksdag beviljats föreningen kustsanatoriet Apelviken, må användas för nedskrivning av lånet,

samt att principbeslut fattas att kostnaden för kustsanatoriets anslutning till en framtida avloppsledning för sydvästra delen av Varberg skall täckas av statsmedel.

¹ Överdirektören E. G. Annell

Utredningen anför bl. a. följande.

1954 års riksdag godkände ett i propositionen 1954: 106 framlagt förslag rörande den provisoriska användningen av kustsanatoriet Apelviken. Förslaget — som i huvudsak följde en av medicinalstyrelsen gjord utredning — innebar att av sanatoriets ca 320 vårdplatser skulle 180 användas för vård av patienter med kirurgisk tuberkulos medan 40 platser skulle förhyras av Hallands läns landsting för ortopediska fall m. m. och återstående 100 platser skulle användas för eftervård av poliofall och andra sjukdomsfall, som krävde ortopedisk expertis, t. ex. nervskador, reumatiska sjukdomar och andra deformerande led- och ryggradsåkommor. Dessa långvariga ortopedfall skulle tagas in från hela riket och tonvikten läggas på rehabilitering.

Förslaget syftade till att säkra beläggningen av Apelviken, som visat en stadigt sjunkande tendens allteftersom behovet av vårdplatser för den kirurgiska tuberkulosen i vårt land minskade.

I samma syfte godkände 1960 års riksdag ett förslag att anvisa 100 000 kr. till engångsutrustning för vård av de omkring 30 paraplegifall — ryggmärgsskadade — som i fortsättningen skulle mottagas vid Apelviken (prop. 1960: 71).

Trots nämnda åtgärder har beläggningen av Apelviken fortsatt att sjunka, vilket framgår av följande tabell

År	Kirurgisk tuberkulos	Polio m.m.	Ortopedi	Summa
1953	194	34		228
1954	152	76		228
1955	128	41	32	201
1956	108	28	44	180
1957	90	28	49	167
1958	87	26	53	166
1959	81	29	58	168
1960	76	16	68	160
1961	50	9	66	125
1962	40	12	71	123

Bland vårdgrenarna vid Apelviken är i fråga om den kirurgiska tuberkulosen det stora antalet röntgenundersökningar och ortopedkirurgiska ingrepp iögonfallande. Vidare förekommer gipsningar, bandageterapi och fysioterapi. Konsultverksamheten är omfattande och verifierar medicinalstyrelsens uppfattning att det alljämt behövs en specialitet för kirurgisk tuberkulos.

Sammanfattningsvis kan vården av kirurgisk tuberkulos sägas fungera väl, även om bristen på läkare och sjukgymnaster tvingar Apelviken till en relativt passiv attityd. Sanatoriet skulle vid full bemanning kunna göra en aktivare insats — rådgivande och rehabiliterande.

Som Hallands läns landstings ortopediska klinik fungerar efter en del initialbesvär numera Apelviken utan svårigheter. Det från början beräknade

platsantalet — 30 — har visat sig för litet, och dubbla antalet är tämligen konstant belagt.

Sanatoriets *polioavdelning* har ändrat karaktär. Förr kom patienterna, sedan de passerat sjukdomens smittsamma skede, direkt från epidemisjukhusen för att återges maximal rörelseförmåga. Nu är flertalet efterbehandlingsfall, som inte på annat sätt kan få fysikalisk behandling eller som behöver översyn av sina bandage och proteser.

Behandlingen av *paraplegiker* är långvarig och tålmodsprövande för både patient och behandlingslag, men erfarenheten visar att man kan vinna beaktansvärda resultat. Bristen på sjukgymnaster har dock gjort att man under vart och ett av åren 1961—1962 endast kunnat mottaga mellan 10 och 20 fall av paraplegi.

Utredningens förslag avser ett förnyat provisorium för tioårsperioden 1964—1973 och innehåller inga riktlinjer för användningen av Apelviken på lång sikt. Utredningen har nämligen vid överläggningar med ledningen för Apelviken och Hallands läns landstings förvaltningsutskott funnit att det är omöjligt att i dag fixera Apelvikens plats i den framtida sjukvårdsorganisationen i vårt land.

Centrala rehabiliteringsberedningens förslag till riktlinjer för den allmänna rehabiliteringsorganisationen har inte ännu kunnat föranleda konkreta åtgärder som skulle kunna visa var Apelviken — på goda grunder stundom betecknat som ett rehabiliteringssjukhus — bör erhålla sin rätta plats.

Utbyggnaden av ortopedvården pågår, och samtidigt tycks den kirurgiska tuberkulosen successivt vika. Tiden är dock ej inne för att ta ståndpunkt till frågan hur den centraliserade vården av kirurgisk tuberkulos definitivt bör organiseras.

Starka skäl talar vidare för att man väntar på den nya sjukvårdsplanen för Hallands län, innan man tar ställning till frågan om Apelvikens användning på lång sikt. Både landstingets förvaltningsutskott och direktionen för Apelviken kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen och ta erforderliga initiativ för att åstadkomma en mera varaktig lösning av frågan om Apelvikens användning. Landstinget förutsätter, att Apelviken under den aktuella tioårsperioden alltjämt skall fortsätta som riksanstalt för fall av kirurgisk tuberkulos, ortopediska sjukdomar av kronisk karaktär och paraplegi.

För landstinget gäller det först och främst att trygga tillgången till ortopedisk vård genom att Apelviken även i fortsättningen hyr ut ortopedplatser till landstinget. Platsantalet är i gällande avtal angivet till 30, men erfarenheten har visat att dubbla antalet, 60, erfordras. Slutligen önskar landstinget förhyra ett antal platser för vård av långvarigt kroppssjuka.

Vid överläggningarna har man varit ense om att en *upprustning* av Apelvikens byggnader måste ske, om sanatoriet även i fortsättningen skall kunna användas för sjukvårdsändamål.

De egentliga sjukhusbyggnaderna är 33, varav 5 förläggingspaviljonger för patienter, 10 byggnader för gemensamma ändamål — operation, röntgen, administration, klinik etc. — 10 ekonomibygnader, omfattande även växt-hus och vattentorn, och 8 personalbostadshus.

Byggnaderna har uppförts under åren 1910—1960 och är självfallet i mycket varierande kondition. Medan åtskilliga är av god teknisk kvalitet, med byggnadsdelarna i gott skick, med god värme- och ljudisolering samt med goda brandskyddsegenskaper, finns det andra som inte är godtagbara i något av angivna avseenden. I fullgott skick är köksbyggnaden, klinikbyggnaden och en del personalbostadshus. I gott skick är 2 förläggingspaviljonger, samlingssalen, operationsbyggnaden och åtskilliga personalbostäder. Av de gemensamma anläggningarna är ångpannorna i det närmaste utbrända och behöver bytas ut. De sanitetstekniska anläggningarna är på flera håll i behov av justeringar och reparationer. Utrustningen för sterilisering är föråldrad och försliten. För omläggning av elkraften behövs en ny transformatorstation.

Vidare bör platsantalet minskas från 112 till 65 i paviljong 3, från 40 till 24 platser i paviljong 5 och från 58 till 49 i paviljong 6. Av det sålunda från 320 till 250 minskade totala platsantalet skall enligt förslaget 60 användas för kirurgisk tuberkulos, 60—70 platser för ortopedi, 40 platser för polio m. m., 73 för långtidsvård och resten, ca 10 platser, stå i reserv.

K o s t n a d e r n a för den nödvändiga upprustningen av Apelviken har slutligt beräknats till ca 1,2 milj. kr. Landstinget har förklarat sig berett att finansiera större delen av upprustningen genom ett lån till kustsanatoriet under förutsättning att ett preliminärt avtal med föreningen godkännes, som innebär en tioårig upplåtelse av dels erforderligt antal platser för landstingets ortopediska klinik och dels paviljongerna 5 och 6 för vård av långvarigt kroppssjuka med ett numera beräknat sammanlagt platsantal av 73. Landstinget är berett att självt stå för avskrivningarna av lånet till den del det direkt berör paviljongerna 5 och 6 eller avser »överflyttningskostnader» för paviljong 3. Den del som avser allmän upprustning bör avskrivas genom en fast annuitet, baserad på femprocentig förräntning och tioårig amorteringstid. Annuiteten bör slås ut på samtliga vård dagar vid kustsanatoriet och inräknas i vård dagkostnaden.

Vid avtalets tillkomst har landstinget förutsatt att en mindre del av upprustningen skall ske med statsmedel, nämligen dels en hiss B — avsedd för riksklientelet — i paviljong 6 med 45 000 kr., dels viss utrustning till den nya köksbyggnaden med 17 000 kr. och dels en del eftersatta underhållsarbeten i skilda byggnader med 41 000 kr., tillhoppa 103 000 kr.

Yttranden

Över förslaget har yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret, Svenska landstingsförbundets styrelse, Svenska stadsförbundets sjukvårds-

delegation, Hallands läns landstings förvaltningsutskott, direktionen för kustsanatoriet Apelviken och drätselkammaren i Varberg.

Beträffande den föreslagna användningen av kustsanatoriet föreligger enligt *medicinalstyrelsen* icke behov av att disponera det samma för statligt sjukvårdsändamål. Sedan polion praktiskt taget försvunnit i landet och ortopedisk vård och rehabilitering är under lovande utbyggnad inom landets sjukvårdsområden, finns icke längre anledning upprätthålla en central rehabiliterings- och paraplegivårdanstalt. Däremot synes Apelviken kunna komma till användning inom den landstingsdrivna sjukvården. Det vore därför önskvärt att verksamheten i sin nuvarande form avvecklades och helt överfördes i Hallands läns landstings regi. Enligt vad som framgår av utredningen har dock landstinget icke f. n. intresse av att inköpa sjukhusområdet och -anläggningen. Styrelsen i frågasätter om icke undersökning bör ske rörande möjligheterna att uthyra anläggningen till landstinget för viss tid. Om likväl ett fortsatt provisoriskt drivande av Apelviken som sjukvårdsanläggning i enskild regi ej kan undvikas, bör man ej binda sig för en så lång tid som 10 år utan begränsa provisoriet till en kortare period, förslagsvis 2 à 3 år.

Svenska landstingsförbundets styrelse anser det klokt att platsantalet vid sanatoriet nedskäres. Ifrågasättas kan dock, om icke alltjämt det för riksklientelet avsedda platsantalet är väl högt, särskilt med beaktande av den hittillsvarande låga beläggningen och bristen på sjukgymnaster.

Svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation är tveksam om en enskild anläggning av kustsanatoriets karaktär har en väsentlig funktion att fylla inom ramen för den regionsjukvårdsorganisation som är under uppbyggnad i landet. Delegationen vill emellertid inte motsätta sig att det nuvarande provisoriet vid kustsanatoriet förlänges för en tioårsperiod under förutsättning att föreslagna förbättringsåtgärder vidtages och att provisoriet inte kommer att utgöra hinder för en planerad utbyggnad av rehabiliteringsverksamheten i en framtida regionvårdsorganisation.

Förslaget tillstyrkes vidare av *Hallands läns landstings förvaltningsutskott* — som hemställer, att upplåtelsen till landstinget av angivna vårdplatser måtte godkännas — och av *drätselkammaren i Varberg*, som understryker, att kustsanatoriets mark vid tioårsperiodens slut bör hembjudas till staden om det visar sig att den kan komma till större nytta vid annan användning än för sjukvård.

Den föreslagna upp rust n i n g e n tillstyrkes av *Svenska landstingsförbundets styrelse*, *Svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation*, *direktionen för kustsanatoriet* och *Hallands läns landstings förvaltningsutskott*.

Anvisande av statsmedel till anskaffning av en hiss m. m. avstyrkes av *statskontoret* och *medicinalstyrelsen*, som anser, att kostnaderna för ändamålet bör inrymmas i den vårdersättning, som erlagges av vederbörande

landsting och städer utanför landsting, eftersom dessa i princip ansvarar för sanatoriets driftkostnader.

Den föreslagna medelsanvisningen till stipendier för sjukgymnaster m. fl. tillstyrkes av *medicinalstyrelsen, statskontoret* och *Hallands läns landstings förvaltningsutskott*.

Att principbeslut fattas om täckning med statsmedel av kostnaden för en framtida anslutning av kustsanatoriet till Varbergs stads avloppsnät tillstyrkes av *Hallands läns landstings förvaltningsutskott, drätselkammaren i Varberg* och *direktionen för kustsanatoriet* medan *medicinalstyrelsen* och *statskontoret* ställer sig avvisande härtill.

En avskrivning av statslånen, som belastar kustsanatoriet, tillstyrkes av *Hallands läns landstings förvaltningsutskott, direktionen för kustsanatoriet* och *Svenska landstingsförbundets styrelse*. *Medicinalstyrelsen* vill ej motsätta sig en avskrivning men anser att därmed kan anstå tills frågan om Apelvikens framtid fått en definitiv lösning. *Statskontoret* avstyrker förslaget i denna del.

Departementschefen

Kustsanatoriet Apelviken, som drivs av föreningen med samma namn, har 320 vårdplatser. Sanatoriet var ursprungligen — liksom övriga kustsanatorier — avsett för vård av patienter med kirurgisk tuberkulos. Då antalet sådana fall starkt minskade och beläggningen av sanatoriet till följd härav sjönk godkändes av 1954 års riksdag ett förslag — baserat på en av medicinalstyrelsen gjord utredning — som innebar att Apelviken öppnades även för eftervård av poliofall, nervskador, vissa reumatiska sjukdomar, led- och ryggradsåkommor från hela landet samt ortopedfall från Hallands läns landsting. 1960 års riksdag godkände vidare att Apelviken fick mottaga även paraplegiker eller ryggmärgsskadade patienter för vård och behandling.

Då beläggningen av Apelviken ändå fortsatt att sjunka har en ny utredning om den framtida användningen av sanatoriet verkställt. Det nu framlagda utredningsförslaget innebär ett nytt provisorium för användandet av Apelviken.

Utredningen framhåller bl. a., att behov synes föreligga att under ca tio år framåt använda vissa vårdplatser vid Apelviken för de nuvarande patientkategorierna. Hallands läns landsting har därjämte förklarat sig önska förhyra ytterligare ett 30-tal platser eller sammanlagt ca 60 platser för ortopedfall från landstingsområdet samt 73 vårdplatser för långtidssjukvården. Utredningen konstaterar vidare, att Apelviken för att i fortsättningen kunna användas för sjukvård måste upprustas framför allt beträffande vissa vårdpaviljonger och gemensamma anläggningar. Vidare är det nödvändigt att minska antalet vårdplatser till 250. Större delen av den föreslagna upprustningen — som totalt kostnadsberäknats till ca 1,2 milj.

kr. — har Hallands läns landsting förklarat sig villigt att finansiera genom lån till föreningen under förutsättning att landstinget får förhyra det nämnda antalet platser för en tioårsperiod. Ett preliminärt avtal härom har träffats mellan föreningen och landstinget.

Det föreslagna provisoriet har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de närmast berörda parterna samt av Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet. Medicinalstyrelsen har framfört uppfattningen att — sedan polion försvunnit och ortopedisk vård och rehabilitering är under lovande uppbyggnad i landets sjukvårdsområden — något behov av en central rehabiliterings- och paraplegivårdanstalt inte längre finns. Enligt medicinalstyrelsen skulle det därför vara önskvärt om verksamheten vid Apelviken i sin nuvarande form kunde avvecklas och helt överföras i Hallands läns landstings regi.

För egen del finner jag det angeläget att den pågående utbyggnaden inom sjukvårdsområdena av rehabiliterings- och ortopediavdelningar intensifieras så att det hittillsvarande riksklientelet på Apelviken kan omhändertas på sådana. Det är givetvis i princip riktigt att sjukvårdens huvudmän skall helt ansvara för vården av ifrågavarande patienter. I dagens läge synes emellertid berörda vårdgrenar inom landstingen ännu inte ha tillräcklig kapacitet för att kunna taga emot samtliga fall. Jag vill erinra om att paraplegikerfallen har en tendens att öka till följd av det stigande antalet trafikolycksfall och att dessa patienter kräver en intensiv och därjämte ofta långvarig behandling och terapi. Slutligen finns ännu en del äldre poliofall och resttillstånd efter bl. a. vissa reumatiska sjukdomar som kräver en speciell form av vård. Jag anser därför att det fortfarande finns ett visst behov av att under en övergångstid behålla Apelviken för vård av angivna kategorier.

Den av medicinalstyrelsen anvisade lösningen att Hallands läns landsting efter en mycket kort avvecklingstid helt skulle övertaga Apelviken finner jag i och för sig kunna godtas. Enligt vad jag inhämtat håller landstinget emellertid på att utarbeta en ny sjukvårdsplan för området. Innan denna plan är färdig anser sig landstinget inte kunna ta ställning till frågan om ett inordnande av Apelviken i landstingets sjukvård. Från landstingets sida är man vidare inte villig att svara för den planerade upprustningen av Apelviken för ett så kort provisorium som medicinalstyrelsen föreslagit, utan vidhåller att avtalsförslaget om en tioårsperiod måste följas. Slutligen har man från landstingets sida förklarat sig vara i stort behov av den utökning av platser för långtidssjukvården som förslaget syftar till, och är angeläget att snarast påbörja den avsedda upprustningen som avses komma även riksklientelet vid Apelviken till godo.

Nämnda omständigheter talar enligt min mening för att man i den rådande situationen skall följa utredningens intentioner. Det torde emellertid böra uppdragas åt medicinalstyrelsen att undersöka om möjligheter finns

att överlåta Apelviken till landstinget före den angivna tioårsperiodens slut. I avvaktan härpå finner jag mig böra tillstyrka förslaget att landstinget för nämnda tioårsperiod får förhyra ca 60 platser för ortopedvården och ca 70 platser för långtidssjukvården. Totala vårdplatsantalet bör i enlighet med förslaget minskas till 250 för att en bättre sjukvårdsstandard och trivsel för patienterna skall kunna ernås.

Medelsanvisning från statens sida för viss upprustning och särskilda stipendier kan jag inte förorda. Förslaget om ett principbeslut angående täckning av kostnaderna för en framtida anslutning av Apelvikens avloppsledning till staden Varbergs avloppsnät är jag inte heller beredd att tillstyrka. Vad frågan om avskrivning av statslånen angår finner jag på de skäl som medicinalstyrelsen och statskontoret anfört att ställning härtill bör tas först i samband med den slutliga prövningen av frågan om användandet av Apelviken.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de riktlinjer för dispositionen av kustsanatoriumet Apelviken m. m. som jag i det föregående förordat.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

J. P. Wieselgren

**Investeringsplan för vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.
budgetåren 1963/64 och 1964/65**

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
I. Företag påbörjade före 1/7 1963					
Slutredovisade:					
A. Byggnadsstyrelsen per 30/6 1962...	11 678	—	11 512	—	—
Under budgetåret 1962/63.....	61 777	—	60 663	—	—
B. Medicinalstyrelsen per 30/6 1962....	401	—	349	—	—
Under budgetåret 1962/63.....	130	—	127	—	—
Summa slutredovisade	73 986	—	72 651	—	—
Psykiatriska sjukhuset					
Renovering av vårdavdelningar (medstn.)	1 412	1 422	1 212	200	10
Renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m.m. (medstn.)	721	737	474	263	—
Ulleråkers sjukhus					
Anslutning av vissa byggnader till pann- centralen.....	135	135	130	5	—
Centralkök och rörelseterapi.....	4 735	4 950	1 586	2 000	1 364
Vårdpaviljonger M11 och K14, upprust- ning.....	260	260	198	62	—
d:o (medstn.).....	800	824	410	340	74
Panncentral, rationalisering.....	960	1 000	63	700	237
Sundby sjukhus					
Centralkök, om- och tillbyggnad.....	1 650	1 650	1 506	144	—
Vattenreningsverk, utbyggnad.....	275	270	264	6	—
Panncentral, rationalisering.....	425	425	310	115	—
Elarbeten 1960.....	35	36	5	31	—
S:ta Annas sjukhus					
Administration och medicinskt centrum, ombyggnad.....	170	170	138	32	—
Elarbeten (medstn.).....	86	86	19	67	—
Karsuddens sjukhus					
Sjukhusets uppförande.....	19 700	20 125	11 281	4 500	4 000
Smittreningsanläggning.....	140	140	46	94	—
Birgittas sjukhus					
Panncentral, oljeeldningsinstallation	230	230	215	15	—
Panncentral, rationalisering.....	385	385	349	36	—
Arbetsterapi.....	2 775	2 775	2 654	121	—
Rörelseterapi.....					
Samlingssal m. m.	625	625	617	8	—
Gamla mansavdelningen, upprustning (medstn.).....					

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
Ryhovs sjukhus					
Panncentral, rationalisering.....	705	705	650	55	—
Centralköket, modernisering.....	85	86	66	20	—
Vårdpaviljonger M4 och K3, renovering.	3 185	3 185	2 985	200	—
Vårdpaviljong MK 3.....	6 100	6 100	1 353	4 000	747
Administration, ombyggnad.....	75	75	67	8	—
Elarbeten (274 + 410).....	674	684	217	300	167
S:ta Gertruds sjukhus					
Vårdpaviljonger M 63 och K 61.....	2 300	2 300	2 294	6	—
Råvattenförsörjning.....	842	842	808	34	—
Anslutning av vissa vårdpaviljonger till värme- och varmvattensystem.....	790	790	665	125	—
Vårdpaviljong MK 1.....	5 100	5 100	3 204	1 696	200
Vårdpaviljong K 3, upprustning.....	460	460	439	21	—
Vårdpaviljong K 33, upprustning.....	885	885	788	97	—
Vårdpaviljong M 32, renovering.....	1 280	1 325	281	990	54
Provisoriska undercentraler.....	205	205	138	67	—
7 vårdavdelningar, upprustning (medstn.).....	1 545	1 555	1 510	45	—
S:t Olofs sjukhus					
Arbetsterapi.....	930	930	862	68	—
Centralkök och tvätt, ombyggnad.....	400	400	354	46	—
Panncentral, utökning.....	310	310	295	15	—
Vägar, beläggning.....	110	110	81	15	—
Elarbeten (85 + 28 + 75).....	80	188	2	60	126
S:t Lars sjukhus					
Personalbostäder, modernisering.....	985	985	913	72	—
Vårdpaviljong 45, upprustning.....	1 700	1 700	1 573	127	—
Vårdpaviljong 42, upprustning.....	1 475	1 475	1 465	10	—
Arbetsterapi.....	1 600	1 600	1 463	137	—
Vårdpaviljong M 47, upprustning.....	1 850	1 850	1 754	96	—
Vårdpaviljonger MK 81 och MK 82....	3 605	4 185	262	2 400	1 523
Vissa yttre arbeten till d:o samt till MC och MK 1.....	2 370	3 300	192	900	900
Vårdpaviljong K 44, upprustning.....	2 200	2 240	1 773	467	—
Vårdpaviljong M 9, renovering.....	1 155	1 190	602	588	—
Panncentral, rationalisering.....	515	530	287	243	—
Vipeholms sjukhus					
Arbetsterapi.....	1 440	1 495	89	1 200	206
Vårdenhet för höggradigt psykiskt efter- blivna barn, inkl. yttre arbeten.....	2 300	2 580	1 987	300	293
S:ta Maria sjukhus					
Panncentral, pannbyte m. m.....	1 005	1 005	951	54	—
Elarbeten (643 + 75).....	718	718	713	5	—
S:t Jörgens sjukhus					
Vårdpaviljonger M 4 och K 4.....	3 570	3 470	3 336	134	—
Bostadshus för överläkare och intendent	360	360	354	6	—
Centralkök, utbyggnad m. m.....	780	750	732	18	—
Vattentorn m. m.....	600	600	493	117	—
Medicinskt centrum.....	2 460	2 400	2 313	87	—

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
Samlingssal m. m.	800	800	717	83	—
Vårdpaviljong MK 3	3 600	3 600	3 128	472	—
Infartsväg m. m.	200	200	135	65	—
Vårdpaviljong MK 4	4 020	4 020	1 171	2 400	449
Arbets- och rörelseterapi	4 760	4 760	713	2 600	1 200
Garagebyggnad					
Panncentral, rationalisering	370	385	22	308	55
Elarbeten t.o.m. 1957	140	140	117	23	—
Restads sjukhus					
Bostadshus för gift personal	760	760	756	4	—
Vårdpaviljong K 10, renovering	1 655	1 655	1 607	48	—
Värmeförsörjning, förbättringsarbeten .	475	475	403	72	—
Vårdpaviljonger M 15 och K 16	5 790	5 620	5 488	132	—
Panncentral, rationalisering	280	280	248	32	—
Vårdpaviljong M 5, renovering	1 800	1 830	1 581	245	—
Elarbeten (130 + 40)	165	170	49	121	—
Källshagens sjukhus					
Panncentral, rationalisering	290	295	276	19	—
Gymnastikbyggnad, ombyggnad (medstn.)	304	304	303	1	—
Vårdavdelningar, upprustning etapp I (medstn.)	590	591	582	9	—
Vårdavdelningar, upprustning etapp II (medstn.)	770	800	146	654	—
Falbygdens sjukhus					
Sjukhusets uppförande	27 000	27 000	25 724	1 276	—
Smittreningsanläggning	135	135	108	27	—
Marlebergs sjukhus					
Samlingssal m. m.	1 225	1 225	1 176	49	—
Mellringe sjukhus					
Sjukhusets uppförande	35 000	35 000	28 627	5 373	1 000
Smittreningsanläggning	140	140	12	88	40
Sjukhuset i Sala					
Sjukhusets uppförande	27 000	27 000	14 606	7 500	4 500
Smittreningsanläggning	105	105	13	77	15
Sätters sjukhus					
Panncentral, upprustning m.m.	420	420	420	—	—
Samlingssal	650	635	621	13	—
Byggnad för servering och försäljning .	140	140	112	28	—
Vårdpaviljonger MK 2 och MK 3	4 500	4 500	3 405	1 000	95
Yttre arbeten till d:o	900	900	366	500	34
Värmeledningskylvertar, reparation, m. m.	255	265	1	—	—
Vårdpaviljonger M30 och K31, renove- ring	2 080	2 080	2 028	52	—
Panncentral, upprustning	730	730	535	195	—
Värmeledningssystem, utbyggnad och förbättring	795	795	398	397	—
Elarbeten 1958	30	30	20	10	—

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
Sekundärvad. i Pärby					
Elarbeten (medstn.).....	22	22	20	2	—
Hälsinge sjukhus					
Sjukhusets uppförande.....	34 000	34 000	23 984	8 000	2 000
Smittreningsanläggning	140	190	13	127	50
Sidsjöns sjukhus					
Värme- och varmvattensystem, upprustning.....	650	650	580	70	—
Hissar, upprustning.....	250	295	1	200	94
Elarbeten t.o.m. 1957.....	137	137	129	8	—
Gådeå sjukhus					
Vårdavdelningar K 3 och K 4, upprustning m. m. (medstn.).....	928	928	917	11	—
Frösö sjukhus					
Panncentral, upprustning.....	150	135	129	6	—
Panncentral.....	1 900	1 965	650	1 250	65
Umedalens sjukhus					
Panncentral, rationalisering.....	870	880	561	169	150
Summa I				57 284	19 648
II. Företag avsedda att påbörjas 1963/64					
Ulleråkers sjukhus					
Vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar.....	4 740	4 930	7	700	2 500
Elarbeten 1961—1963.....	140	145	1	100	44
Vissa yttre arbeten till vårdenheten för barn m. m. samt till MC och MK 75	2 370	2 465	—	700	1 000
Sundby sjukhus					
Arbetsterapi.....	2 265	2 360	45	800	1 200
Elarbeten 1961.....	85	87	1	86	—
Vårdpaviljong K 14, upprustning.....	1 000	1 050	—	300	700
Yttre arbeten jämte anslutning till Strängnäs stads avloppsledningssystem.....	2 550	2 650	—	500	1 500
Birgittas sjukhus					
Elarbeten 1961.....	155	160	10	100	50
Byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen	150	155	—	55	100
Ryhovs sjukhus					
Vårdpaviljong M 3, renovering.....	3 295	3 425	118	750	2 300
S:ta Gertruds sjukhus					
Vattenförsörjning.....	285	2—	—	30	350

¹ Ramhöjning bl. a. föranledd av hälsovårdsföreskrifter

² Ny kostnadsram redovisas senare

³ Kostnadsram redovisas senare

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
S:t Lars sjukhus					
Vattenförsörjning.....	75	85	—	85	—
Elarbeten 1961.....	25	26	12	14	—
Medicinskt centrum jämte forskningsavdelning samt vårdpaviljong MK 1 ...	12 770	13 300	221	1 000	5 000
Vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar	—	4 400	—	800	2 000
Yttre arbeten till d:o	—	1 500	—	—	1 000
Markförvärv till d:o	—	240	—	—	240
Vipeholms sjukhus					
Panncentral, rationalisering.....	835	890	22	500	368
Vägar, beläggning.....	260	320	1	100	219
Elarbeten 1961.....	180	185	10	100	75
S:ta Marla sjukhus					
Vägar, beläggning.....	320	335	—	100	235
Panncentral, kompletteringsarbeten....	620	645	—	245	400
S:t Jörgens sjukhus					
Vattenledningssystem, kompletteringsarbeten.....	280	290	—	200	90
Bostadshus för elever och vikarier.....	1 340	1 390	41	100	1 000
Elarbeten 1961.....	110	115	4	100	11
Restads sjukhus					
Bostadshus för överläkare.....	205	225	—	100	125
Medicinskt centrum.....	3 300	3 435	32	1 200	2 000
Källshagens sjukhus					
Elarbeten 1961.....	215	250	8	142	100
Marlebergss sjukhus					
Vårdpaviljong M 1, renovering	3 710	3 860	147	1 200	2 000
Salberga sjukhus					
Elarbeten 1962.....	40	41	—	41	—
Sekundäravd. i Pärby					
Anslutning till kommunens vattenledningssystem (medstn.).....	155	160	—	160	—
Sidsjöns sjukhus					
Serverings- och försäljningslokal samt byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen (medstn.).....	330	345	2	150	193
Panncentral, rationalisering.....	420	440	14	200	226
Varmvattenförsörjning, åtgärder för centralisering.....	230	240	6	100	134
Elarbeten 1961.....	105	110	6	54	50
Frösö sjukhus					
Vårdpaviljong MK 13.....	4 120	4 335	31	900	2 800
Avloppssystem, omläggning.....	600	625	—	325	300
Umedalens sjukhus					
Elarbeten 1962.....	90	95	—	15	80
Furunäsets sjukhus					
Elarbeten 1962.....	100	105	—	105	—
Summa II				12 157	28 390

1 Kostnadsram redovisas senare

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
III. Företag avsedda att påbörjas 1964/65					
Ulleråkers sjukhus					
Medicinskt centrum jämte forskningsavdelning, etapp I samt vårdpaviljong MK 75	14 420	15 000	14	500	4 500
Vårdpaviljong MK 76	—	1—	—	—	600
Vattenförsörjning.....	275	1—	—	20	400
Elarbeten 1961—1963.....	—	75	—	—	75
Sundby sjukhus					
Vårdpaviljong M 5, renovering	—	1 575	—	—	800
Elarbeten 1963.....	—	1—	—	—	600
Västra Ny sjukhus					
Vattenrening.....	200	1—	—	50	100
Ryhovs sjukhus					
Rivning av vårdpaviljong K 2	—	250	—	—	250
Elarbeten 1963.....	—	175	—	—	175
S:t Sigfrids sjukhus					
Elarbeten 1963.....	—	125	—	—	75
S:ta Gertruds sjukhus					
Fritidscentrum.....	260	275	30	10	100
Panncentral, komplettering och rationalisering.....	—	220	—	—	220
Rivning av vårdpaviljong M 2	—	100	—	—	100
Gullberna sjukhus					
Elarbeten 1963.....	—	50	—	—	50
S:t Lars sjukhus					
Centralkök, om- och tillbyggnad.....	2 900	2 900	—	200	1 800
Kulvertanslutning av vårdpav. MK 83 och MK 84 m. m.	—	750	—	—	500
Vägar inom västra sjukhusområdet, beläggning.....	—	1—	—	—	300
Elarbeten 1963.....	—	85	—	—	85
Vipeholms sjukhus					
Elarbeten 1963.....	—	180	—	—	150
S:ta Maria sjukhus					
Elarbeten 1963.....	—	315	—	—	315
S:t Jörgens sjukhus					
Sjukhusområdets iordningställande etapp I och II (110 + 470).....	555	580	8	200	372
Elarbeten 1963.....	—	135	—	—	135
Markförvärv (medstn.).....	—	1—	—	—	—
Restads sjukhus					
Vårdpaviljong MK 1	—	3 750	—	—	1 700
Byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen.....	—	1—	—	—	150

¹ Kostnadsram redovisas senare

² Preliminär kostnadsram

Sjukhus/Byggnadsföretag	Kostnadsram 1 000 kr		Medelsförbrukning 1 000 kr		
	1/7 1962	1/7 1963	faktisk t.o.m. 30/6 1963	beräknad för	
				1963/64	1964/65
Marlebergs sjukhus					
Elarbeten 1963.....	—	1—	—	—	350
Västra Marks sjukhus					
Provisorisk vårdpaviljong (medstn.) ..	—	350	—	—	350
Säters sjukhus					
Centralkök och tvättbytesförråd m. m., upprustning.....	380	1—	19	40	200
Rivning av vårdpav. M 6 och K 7.....	—	150	—	—	150
Sekundärvad. i Pärby					
Avloppsreningsverk m. m.....	—	375	—	—	300
Sidsjöns sjukhus					
Yttre avlopps- och dräneringsarbeten m. m.	—	880	—	—	600
Frösö sjukhus					
Vårdpaviljong MK 12.....	—	4 975	—	—	1 200
Elarbeten 1963.....	—	165	—	—	125
Umedalens sjukhus					
Elarbeten 1963.....	—	1—	—	—	150
Summa III				1 020	16 977
<i>IV. F. n. ej aktuella byggnadsobjekt</i>					
Sundby sjukhus					
Administration och medicinskt centrum, ombyggnad.....	2560	—	65	—	—
Restads sjukhus					
Vattenförsörjning.....	275	—	—	40	—
Summa IV	835	—	65	40	—
Summa I—IV				70 501	65 015

¹ Kostnadsram redovisas senare² Prisläget 1/7 1961

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.	2
Framställning av mentalsjukvårdsberedningen	2
Departementschefen	23
II. Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna	27
Medicinalstyrelsens anslagsframställning	27
Förslag jämte yttranden i fråga om disposition av gamla lasarettet i Sollefteå för vård av vissa psykiskt efterblivna	28
Departementschefen	32
III. Överlåtelse av vissa markområden vid Mariebergs sjukhus	35
Förslag jämte yttranden	35
Departementschefen	37
IV. Lån till föreningen Ervallahemmet för vissa byggnadsarbeten	37
Framställning jämte yttranden	37
Departementschefen	38
V. Vissa frågor rörande kustsanatoriet Apelviken	39
Förslag	39
Yttranden	42
Departementschefen	44
Bilaga	47